

**Commentariorvm, Ac Dispvtationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiæ, M.DC.XVI.

4 V. debuerit discipulis in alia effigie apparere

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

Quæst. LV.

Dubium.

Reffonsio
D.Thom.

Bonavent.
Nicephor.

Justin.
Iren.
Luc 23.

Hac verò occasione querit D.Th. in fol.ad 2. quò in loco fuerit Christus illis diebus, quando à discipulis recedebat. Et nihil aliud responderet, quam hoc esse incognitum, cù scriptura nihil tradat, & in omnibus locis fit dominatio eius. Quod verū est cognitione certa, & indubitate. Idem verò D.Th. in 3. dist. 22. q. 3. art. 2. q. 3. ad 3. coniectura vtendo, significat, fuisse in paradyso terrestri: quia dicit, in eo fuisse animas, quæ cum Christo ab inferis ascenderunt, & idem docet Bonai. in meditationib. vita Christi, c. 91. Niciphorus etiam lib. 1. c. 31. idem significat, dum ait, Christum eduxisse animas Sanctorum ex Sinu Abraham, & in paradyso terrestri collocaisse. Quod etiam sentit Justinus que. 75. 76. & 85. & Irenæus lib. 5. contra hæres. qui in hunc modum interpretantur illa verba. Hoc mecum erit in paradyso. Sed supra ostendimus, non posse hac verba de paradyso terrestri intelligi, quia eo die non fuit Christus in paradyso terrestri, sed in inferno. Hæc ergo sententia incerta est, præsertim cum valde dubium sit, an paradiſus terrestris nunc extet. Est ergo (vt D.Th. hic recte dicit) hæc res prorsus incognita hominibus, de qua iterum redibit sermo: cum de Ascensione Domini agemus.

In solutione ad tertium & quartum, multa differit D.Th. de apparitionibus Christi post Resurrectionem, de quibus instituenda erit sequens disputatio.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Christus debuerit discipulis in alia effigie apparet.

A D quarium sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparet. Non enim potest apparet secundum veritatem nisi quod est. Sed in Christo non fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparet, non fuit apparet vero, sed ficta: quod est inconveniens, qui vt Aug. dicit in lib. 83. que. 2. d. 21. q. 2. a. 4. q. 1. ad 3. Ep. 60. c. 22. col. 5. si. lib. 83. que. 7. 14. tom. 4. Non enim potest apparet secundum veritatem nisi quod est. Si falso Christus, veritas non est, est autem veritas Christus. Ergo videtur quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparet.

2. Præterea. Nihil potest in alia effigie apparet, quam habeat, nisi oculi intentum aliquibus præfigi detineantur. Huiusmodi autem præfigi cum sicut magici artibus, non conuenient Christo, secundum illad 2. ad Cor. 6. Quia conuenient Christi ad Belial. Ergo videtur quod non debuerit in alia effigie apparet.

3. Prescrevit. Sicut per Sacram Scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis, per Christi apparitiones. Sed sicut Augustinus dicit in Epistola ad Hieron. si vel vnum mendacium in Sacra Scriptura recipiat, infirmabitur tota Sacra Scriptura auctoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparet alter, quam esset, infirmabitur quidquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo, quod est inconveniens. Non ergo debuit in alia effigie apparet.

Sed contra est, quod dicitur Marc. vlt. Post hæc, duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie euntribus in vilam.

Ex artic. 1. & 2. huius qu. Ep. 18. 19. in ordine 10. 4. Respondeo dicendum, quod (sicut dictum est) resurrectionis Christi manifesta fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimode, secundum quod diuersimode sunt affecti. Nam illi, qui habent mentem bene dispositam, secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam diuina percipiunt cum quædam confusione dubitatis, vel er-

Fr. Suarez, tom. 24.

Artic. IV.

543

A iorū. Animalis enim homo non percipit eam, quæ sunt spiritus Dei, vt dici ur. ad Cor. 2. Et ideo Christus, quibusdam ad credendum dispositus, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Ille autem in alia effigie apparuit, qui iam videt anūcire, si tem tempeste. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redemptor Israël. Vnde Greg. dicit in homil. Hom. 13 in Euan. non procul. à pri. quod talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide, ire se longius singit, scilicet, ac si esset peregrinus.

Ad primum ergodicendum, quod (sicut Augustinus dicit in lib. de Questionib. Euangelij) non omne quod singimus, mendacium est: sed quando illud singimus, quod nihil significat, tunc est mendacium, cum autem fictio nostra referatur in aliquam significacionem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia, quæ à sapientibus, & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figurate dicta sunt, mendacia depurabuntur: quia secundum ystum intellectum non confitit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicit, ita etiam singuntur facta sine mendacio ad aliquam rem significandam, & in soluione, tafactum est hic, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod (sicut August. dicit in lib. de Cons. Euan.) Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia re vera esset effigies ab illa quam solebant illi intueri: quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in monte, vt facies eius claresceret sic ut sol: sed non ita nunc factum est. Non autem incongruentur accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus. Vnde Iuc. vlt. dicitur, quod oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

C Ad tertium dicendum, quod illa sequeretur, si ab aliena effigie aspectu non sufficiunt reduci ad vere videndum Christi effigiem. Sicut enim Aug. dicit ibid. Tantum à Christo facta lib. 5. c. 25. in est permisio, vt scil. predicto modo oculi eorum tenerentur vs. pa. 2. ap. 1. 4. que ad fractionem panis, vt unitate corporis eius participata remoueri intelligatur impedimentum inimici vt Christus possit agnosciri. Vnde ibidem subditur quod aperti sunt oculi eorum & cognoverunt, non quod ante clausis oculis ambularent, sed inerat aliquid, quo non sinerentur agnoscere, quod videbant, quod scilicet caligo, & aliquis humor efficeret sollet.

Hic articulus explicatus est quæstione precedenti in comm. ar. 1. circa solutionem ad 3. Neq. hic aliquid addendum occurrit præter ea, quæ in sequenti disputatione dicemus.

DISPUTATIO XLIX.

In quinque Sectiones distributa.

De apparitionibus Christi post resurrectionem.

Ex historia Euangelica, vt ex doctrina Augustini inferius comprobabimus, decem Christi apparitiones post resurrectionem colligimus, quas hic breuiter exponemus, attingendo, in quibus Euangelista discrepare videntur, eaque in concordiam redigendo, similique explicandum erit, an forte aliqua apparitio facta sit, quæ ab Euangelistis non narretur:

S E C T I O I.

Vtrum Christus Dominus statim post resurrectionem matris u. & prius quam ceteris omnibus apparuerit.

Ratiō dubitandi præcipue sumitur ex Marco alserente, Christum primo apparuisse Mariæ Magdalene: quia ergo contra tam expressum testimo-

Z 2 2 hiunt

Marc. 16.

niū audebit affirmari, prius alteri apparuisse, præfertim cum nullus ex antiquis Patribus id affirmare ausus sit? Videntur enim Euangelistæ verba simpliciter, & vt sonant, intellexisse. Nam si propter dignitatem matris licet Virginem excipere à generibus verbis Euangelistæ: eadem ratione licet excipere v.g. Perrum, vel Ioannem propter singularē eorum dignitatem. Vel certe licet exponere, Christum primo apparuisse Magdalena inter fœminas, non vero inter viros, quia videri potest cōgruum, vt potius apparuerit Petro, quem caput Ecclesiæ, & Apostolorum principem cōstituturus erat, quam Mariæ Magdalena. Si ergo propter apparentem congruentiam huiusmodi expositioni admittenda non est: neque etiam B. Virginem licet excipere. Et confirmatur, quia nulla est sufficiens ratio, neque conjectura, quia vehementer hoc suadeat, Primo quia plus est videre Christi diuinitatem, quā gloriam resurgentis, & tamen non fuit B. Virgo prima quæ inter homines vidit Deum: Nam August. & D. Thom. ex. R̄. Moysem prius vidisse Deū. Et de animabus Sanctorum Patrum, est etiam probabile, quia non est certum B. Virginem vidisse diuinitatem ante Christi resurrectionem. Secundo quia hoc beneficium vidēdi oculis corporeis Christum resurgentem, est quasi temporale, & extrinsecum, per se non pertinens ad veram animaë sanctitatem: ergo non fuit necesse, Virginem conferri, neque hoc pertinet ad eius perfectionem. Nam potius ipsemet Christus dixit, *Bestos esse, qui non viderūt, & cediderunt*, quasi diceret, videre oculis corporeis nihil referre ad animaë beatitudinem, si absque tali visione vera ac firma fides retineatur. Vnde confirmatur tertio, nam Christus apparuit Magdalena & alijs, vt eos in fide confirmaret (erant enim nutantes, & imperfecti) B. autem Virgo non indigebat hoc subfido: erat enim in fide perfectissima. Dices Quamvis B. Virgo fuerit perfectissima in credendo & hac ratione visione filij non indiguerit: egebat tamen consolatione, quia summa tristitia, & dolore affecta erat. Rursus licet visio corporalis per se non pertineat ad sanctitatem animaë: plurimum tamen potuit Virgini ad illam conferre, amotem erga filium excitando, & ascendendo. Sed cōtra, quia (vt hæc omnia fateamur) ad summum suadent de-
cūsse, vt breui tempore post resurrectionem suam Christus Virginem appareret, non vero, quod ante omnes quia licet Virgo nō fuisset prima, quæ Christum post resurrectionem videret, potuisset eundem spiritualem fructum, eandemque consolationem ex illius præsentia capere: ergo nihil videtur ad dignitatem, & perfectionem Virginis attingere, quod ante omnes Christum viderit resurgentem.

Nihilominus absque illa dubitatione credendū est, Christum post resurrectionem primum omniū matris suæ apparuisse. Quæ sententia ex ipli terminis adeo est per se creditibilis, vt vere sine controvèrsia, omnium fidelium, & Doctorum animis infederit, atque ita docent omnes scriptores Catholici, qui hanc quæstionem attigerunt. Vnde videtur hic fuisse perpetuus Ecclesiæ sensus, quia nullum reperimus initium, quando hoc cooperit in Ecclesia doceri. Et quamvis antiqui Patres id frequenter non assertant, non ideo est, quia contrarium sentirent (nisi quād enim hoc negarunt) sed quia solum enarrabant, quæ ab Euangelistis scripta sunt. Neq; vero omnino desunt nobis antiquitatis vestigia & testimonio. Nam Ambroſius lib. 3. de virginib; aliquātulum à principio, expresse id affirmat his verbis. *Vidit ergo Maria resurrectionem domini, & prima vidit, & credit.* *Vidit & Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nutaret.* Citari etiam solet Grego. Naz. orat. 42, quæ est 2. de Resurre. vbi nihil aperte dicit, sed potius in fine illius orationis significat, Virginem simul cum alijs mulieribus iuſſe ad sepulcrum.

Post resurre-
ctione primo
matris suæ
Christus ap-
paruit,

Quod clarius dicit in Tragedia de Christo patiente, & idem sentit Greg. Nyſſen. Orat. 3. de Resurre. & Greg. Nyſſen. Sedulius lib. 5. paſchalium carminum in fine. Quod Sedulius (vt in superioribus diximus) verisimile non est, nec B. Virginem decens, neq; eius fidei consentaneum: quin etiam neque Euangelij conforme, vt inferius videbimus. Docuit autem expresse hanc sententiam Sedulius paulo inferius his carminibus:

Discedat synagoga suo fuscata colore.
Ecclesiæ pulcro Christus fibi iuncit amore,
Hæc est conspicio radians in honore Marie,
Quæ cum clarifice semper sit nomine mater.
Semper Virgo manet. Huius seſvibus adſtans
Luce palam Dominus prius obtulit, vt bona mater.
Grandia diuulgans miracula, quæ fuit olim.
Aduenientis iter, hac fit redeuntuſ & index.

Optime Anſelmus de excellētia Virginis, ca. 8. Anſelmi dicit, immensitatem gaudij, quo in hac filii appari-
tione Virgo perfusa est, Angelus fuisse admirandā hominibus autem inenarrabilem. Deinde vero ro-
gar, cur Euangelistæ non narrauerint, Christū pri-
mo ac præcipue matri apparuisse. Respondetq; pri-
mo, quia hoc videri poterat superfluum, deinde ne
viderentur Reginam Cœli & terra, cæteris, quibus Christus apparuit, coquæquare. *Spiritus (inquit) eius in illa plene, ac perfectly quietebat, qui sibi & esse illius; & facta eius omnia luce clarissima reuelabat, & Euangelista scriberent tunc, vel tunc talem semet illi exhibuſſe.* Idem Bouauent. in meditationibus viræ Christi. c. 87. Tādem Rupert. lib. 7. de diuin. ofſic. ca. 25. ostendens antiquam traditionē, dicit, recte à maioribus tradi-
tum esse, vt in processionibus diei Dominicæ, prima statio, & salutatio fiat ad B. Virginem. *Gesit enim (inquit) Christiana deuotio perpendere, quæ tantus totrens gaudij repente inundans animam eius ferro doloris con- fessam inebriat, cum rediuius filium illi ante omnes for- tas mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam suam annunciat.* Ex infra, *Ver si non igitur matri filius resurgens apparuit: sed illa, vt ab initio cepe-
rat, ita, & nunc conservabat omnia verba hec conferens
in corde suo.* Quod si dicir vero non videretur, quia nul-
la Euangelistarum scribris hoc attestatur, conseq̄ueſt quod nunquam post resurrectionem suam vixit matr; Christū post quia quando, vel vbi apparuerit illi, nullus eorum dixit. resurrectionē Sed ab his ab illo, qui in lege sua patrem, & matrem ho-
mīnū appareat, absit, inquam, vt matrem propter se do-
cēt, & decensissimum gladio tranuerberatam tam dura negligenter taluſilius in honore rueretur. Non sic Apostolica sancta Romana Ec-
clesia sensit veritas, que hanc beatam Ierusalem in prin-
cipio lativa sui posuit. Et infra dicit, Christum mox Cantab. vt surrexit, dixisse. Vadam ad montem myrra, & ad collum thuri: *Quæ enim sui corpori parte alius post Christum Ecclesiæ sublimitas enituit, quam singularibus huīus Regiae Angelorum meritis: & quia in vertice montium tan-
tum myrra, & thura, id est mortificationis, & orationis inueniri potuit, quantum in huīus Virginis anima, quam singulariter Dominica passionis gladius pertransierat?* Iti quibus Ruperti verbis multæ conjectura continetur ad hanc veritatem peruidendam, & ideo omnia retuli. Et ibidem respondet Rup. ad locum Mar-
ei dicens, Euangelistas solum rerulisse eas appari-
tiones, quæ facta sunt in testimonium veræ resurre-
ctionis, iuxta illud Act. 16. *Dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed ieiſibus præordinatis à Deo.* Non nō assumperunt oris scribendi omnia, quæ Christus gesit neq; omnia singularia officia, quæ matri exhibuit, sed ea tantum, quæ ad mysteria fidei con-
firmandā, & referenda sufficiere vīla sunt. Cum ergo dicitur CHRISTVS primo apparuisse Ma-
ria Magdalena, intelligendum est vel inter eos qui futuri erant testes resurrectionis, de quibus Euangelistæ scribent, vel inter eos, quibus Christus apparuit ad eorum fidem confirmandam.

Quoꝝ

Ruperti.

Act. 16.

Disput. XLIX.

Quocirca in hoc numero beata Virgo non comprehenditur. Quia nec futura erat telle resurrectio eius, ne ob filij amore aliquid singere existimatetur, neque de fide resurrectio eius aliquando fuit incerta. Et ideo non propter hanc causam ei Christus primo apparuit: sed ut debitam amoris, & honoris significacionem praebaret. Ex quo sit, ut non solum censeamus, Virginis concessum esse hoc beneficium propter commodum eius: sed etiam, quia ipsum Christum hoc maxime decebat: Tum quia ut filius, debuit singulariter honorare matrem. Tum etiam, quia cum ab ipsa maxime diligetur, debuit etiam singularia amoris signa redire. Vnde necesse fuit, ut hoc singulariter beneficio fides, spes, & charitas Virginis in Christum plurimum crescent, ac confirmarentur. Atque ex his facile expediuntur rationes omnes dubitandi in principio posita.

SECTIO II.

Quae, & quot fuerint mulieres, quibus Christus suscitatus apparuit.

Incipimus sermonem instituere de apparitionib⁹, quod ab Euangelistis narrantur, & quoniam simul scribunt de Magdalena, & alijs feminis, oportet prius nonnulla premittere de illarum numero, & quae illae fuerint declarare. Non agemus autem: quo tempore profectæ sint ad monumentum. Quoniam de hac re in superioribus disseruimus, tractantes de tempore Dominicæ resurrectionis, vbi verba Euangelistarum huc spectantia exposuimus, & in concordiam redigimus.

In hac ergo quæstione, circa numerum harum mulierum, videtur esse quædam diuersitas in Euangelistis. Nam Iohannes, solius Mariæ Magdalena mentionem: Matthæus addidit alteram Mariam, Marcus adiunxit Salomè, & non dixit alteram Mariam: sed Mariam Iacobi. Tandem Lucas, prætermissa Salomè, nominat Iohannam cum alijs duabus Marijs, & subdit verba generalia nimis, Profectas simul ceteras, que cum eis erant: Propter hæc posset aliquis suspicari Euangelistas fuisse loquutos de diuersis feminis, & de varijs profectionibus earum, quod significavit Hieronymus verbis quibusdam generalibus Matthæi 8. & epistola 150. ad Heditiam, quæst. 4. & 5. Vbi significat, Magdalena prius venisse cum alijs: postea vero solam. Alij autem è contrario (vtib⁹ de referit) dixerunt prius venisse solam (prout Iohannem indicare censebant) postea vero cum alijs. Similia habet Nicephorus libro 1. Histor. capitul. 33. vbi multa alia dicit, que probari nullo modo possunt. Omitto Ambrosium, & alios, qui dicunt, fuisse plures Magdalenas, & alteram venisse solam: alteram vero cum reliquis feminis. Hoc enim falso niti fundamento, statim ostendemus. Quamobrem quicquid sit de alijs profectionibus, vel in tineribus alijs mulieribus factis, postquam primo ad monumentum peruenierunt (de quibus postea dicemus) tamen quod omnes Euangelistas incipientes narrare historiam resurrectionis, quando eas primo nominant, loquuntur de eadem re, atque adeo de eisdem mulieribus: & de prima profectione earum ad monumentum certum est, & expresse id docet Hieronymus citato loco, & ex verbis Euangelistarum satis aperre constat. Ideo enim omnes commemorant fuisse mulieres valde nomine, statim acelapsa fuit nox Sabbathi: omnes etiam referunt, tunc primo vidisse lapidem sublatum. Deinde super ostendimus, quod ad præsentem profectionem mulierum spectat, omnes Euangelistas de eodem tempore, horaque esse loquutos. Præterea si prius Magdalena venit sola, & vidit lapidem sublatum, quomodo postea rediens cum alijs feminis dicebat, Quis reuoluet no-

Iohann. 20.
Matth. 28.
Marc. 16.
Luc. 24.

Hieron.

Hieron.

Fr. Suarez, tom. 2.

Sectio II. 545

A bis lapidem? Si vero prius venit cum alijs feminis, & cum eis vidit lapidem sublatum: ergo statim rediit ad id nuntiandum Apostolis, ut Iohannes narrat, ergo quoad hoc loquuntur omnes Euangelistæ de eadem mulierum profectione: ergo & de eisdem mulieribus. Tandem varietas proposita nullam inferit difficultatem. Nam Euangelista, qui pauciores mulieres exprimit, non excludit alias, omnes ergo, quæ ab omnibus simul connumerantur, profectæ fuerunt, quamvis non omnes à singulis enumarentur.

Ex dicta igitur narratione saltem constat, iuissimulieres, quarum nomina Euangelistæ recentent, & præterea alias, quot autem illæ fuerint incertum est, solumq; affirmari potest, fuisse plures, cum Lucas in plurali loquatur, dicens, & cetera, quæ cum eis

Luc. 24.

erant. Deinde etiam est incertum an illæ, quæ nominant exprimuntur, fuerint tres, vel quatuor, vel quinque. Primum, quia non constat, an illa quam Matthæus vocavit alteram Mariam, sit alia ab ea, quæ vocarunt Marcus, & Lucas Mariam Iacobi. Verisimilius autem existimo, esse eandem, ut superius dixi. Quia cap. 27. idem Matth. cum Maria Magdalena *Matth. 27.* tantum recensuit Mariam Iacobi, quam statim ibi vocavit alteram Mariam. Est igitur ferè evidens, eandem referri cap. 28. Rursus dubium est, an Iohanna, & Salome apud Lucam, & Marcum sint distinctæ personæ, vel potius eadem, quæ fortasse erat binomia, probabilius vero est, esse diuersas personas. Vnam enim erat vxor Zebedæi, altera Chusæ, ut dicemus. Illud etiam poterat hic dubitari, an Maria Magdalena, de qua hic loquuntur Euangelistæ, sit una & eadem persona, vel duplex eiusdem nominis. Sed de hoc dicemus in sequenti puncto, quare hæc sufficiant de numero harum mulierum.

Quod attinet ad secundum, quæ fuerint hæc mulieres, omisissijs, quarum nomina retinentur, de quibus nihil dici potest: de Iohanna mentionem fecit Lucas capite 8. dicens, fuisse vxorem Chusæ procuratorem Herodii. De Salome vero disputatione, lect. 4. ostendimus, esse verisimilius illam esse, quæ in Euangelio dicitur mater filiorum Zebedæi, ut colligitur ex Marco 15. simul cum Matth. 17. & ibidem ostendimus, hanc mulierem nunquam ab Euangelistis vocari Mariam. Rursus de Maria Iacobi in citato loco *Marc. 15.* *Matth. 27.* dubium de etiam explicui, quæ fuit, & late refutauit sententiam opinantium, hanc, vel illam, quam Matth. 1. vocavit alteram Mariam, fuisse Virginem Beatisissimam.

Tota ergo difficultas reuocatur ad Mariam Magdalenam, utrum scilicet fuerit illa, quæ in Euangelio dicitur soror Matthæi, & Lazari: an alia, vel utrum fuerint plures, quæ ad monumentum Domini venerunt. Fuit enim aliquorum Patrum sententia, ut Hieron. refert dicta quæst. 4. ad Heditiam, & Eusebius Cæsariensis in epistola ad Marinum non esse *Hieron.* *Euseb.* eandem Magdalenam, de qua hic loquuntur Euangelistæ: quia Matthæus refert, & idem sentit Marcus, Christum apparuisse Magdalena, quando summo mane profecta et ad monumentum: Iohannes autem dicit post illam apparitionem perstuisse plorantem iuxta monumentum, qui aulebunt Dominum. Ergo hæc nondum viderat Christum, sicut ergo diuerse. Et Eusebius addit argumentum: quia Magdalena apud Iohannem non est permisisti tangere Christum, cum illi apparuit: apud alios autem Euangelistas permisisti illum tangere cum alijs mulieribus: non est ergo eadem. Deinde Marcus dicens primo apparuisse Magdalena, addidit, de qua et ceterat septem demonia, quod non alia ratione fecisse videtur, nisi ut eam distingueret ab alia Magdalena non peccatrice, quæ erat soror Lazari. Et ita has duas distinguunt Clem. Pap. Origenes tractat. trigesimo quinto in Matth. & homil. prima in Cantie. ex ijs quæ Hieronymus trans- *Orig. a. Chrysost.*

Z. 3. tulit.

Macar.
Turianus.
Theoph.
Hieron.
Euthym.

Aug.
Euseb.

Photius.
Constant.
Turrian.
Iac. Faber.
Iodoc Chl.
Horn.

Tacit. 20.
Maria Magdalena, de qua in appari-
tionibus, & resurrectionibus
Euangelii loquitur non plures.

Hieron.
Ana. Nicen.

stulit, Chrysostomus homil. sexagesima prima in Ioann. & octuagesima prima in Matth. Macarius Aegyptius hom. duodecima, quem refert Turrianus super Clementem, Theophylact. Marc. 14. Hieronym. & Euthym. Matth. 26, qui omnes distinguunt Magdalenam peccatricem à Maria sorore Lazarī, quoniam non dicant, utriusque fieri mentionem in apparitione Resurrectionis: sed vel de hoc taceant, vel potius censeant, solum Magdalenam peccatricem esse illam, quæ quæsivit Dominum in monumento, cuique Christus apparuit. Atque hanc distinctionem, Magdalena peccatricis sorore Lazarī probabilem, vel dubium relinquit Augustinus tractatu quadragesimo nono in Ioannem. Sunt etiam qui præter Mariam sororem Lazarī, duas Magdalenas peccatrices fuisse opinentur, ut refert Eusebius supra, & opinantur eis Photius Constantinopolitanus apud Turrianum supra. Pro qua sententia ex recentioribus scripserunt Iacobus Faber, & Iodocus Chl. & tunc. Sed non est sententia probabilis, neque habet fundatum in Euangeliō, ut videbimus. Alia vero, quæ distinguunt Magdalenam à Maria sorore Lazarī, est fortasse vt unque probabilis: non est tamen præsenti instituto necessaria, nec simpliciter vera.

Dicendum itaque primo est, vnam solum esse Mariam Magdalenam, de qua Euangelista loquuntur in apparitionibus Resurrectionis. Hæc est sententia omnium Patrum, & expositorum super Euangeliā, & in alijs locis, quæ statim referam: Hieronymus autem, & Eusebius licet contraria opinionem refert, non tamen probant. Et probatur de Euangeliō Ioannis: nam de ceteris, neque est vlla difficultas, neque vllus in controvèrsiam id adduxit. Et primum, quod Ioannes in suo contextu de vna, & eadem Maria Magdalena loquatur, patet, Quia cum prius dixisset, Mariam Magdalenam venisse in monumentum, & viso lapide sublato vocasse Petrum, & Ioannem, eosque venisse, posteaque recessisse, subdit Maria autem fbat, &c. Quibus verbis manifeste facit relationem ad eam Mariam, de qua prius meminerat. De qua quoque postea concludit, Venit Maria Magdalena annuntians Discipulū, &c. Loquitur ergo manifeste de eadem muliere, neque aliud finge potest sine magna æquiuocatione, & corruptione contextus. Neque contra hoc obstat difficultas quæ supra tetigit Hieronymus. Assumit enim falsum, scilicet Magdalenam in prima profecitione ad monumentum, Christum Dominum futuratum vidisse. Id enim neque ex Ioanne, neque ex alijs Euangelistis colligitur, vt in sequentibus ostendemus. Deinde, quod Ioannes de eadem loquatur, de qua ceteri Euangelistæ, constat primo ex evidentiā nominis. Hæc enim conjectura non est contenta, quando nihil est, quod cogat ad distinguendas personas, & præsertim in narratione eiusdem historiae, eodem tempore, & de eodem facto. Quod autem in præsenti nihil sit, quod cogat, patet: quia solum potest fieri argumentum supra propositum ex Euseb. Illud autem facile expedit Hieronymus dicta quæstione quarta, ad Hedibiam, & epistola 148. ad Marcellam, & Eusebii supra, quem refert Anastasius Nicenus libro quæstionum in scripturam quæstione 90 Dicunt igitur, illas duas apparitiones fuisse diuersas, & in priori reiectam esse Magdalenam, ut incredulam, seu in fide imperficiam: in posteriori vero, vel eandem Magdalenam iam in fide corroboratam, vel alias mulieres iam credentes permisssas esse Christum tangere. Quæ responsio (quod ad fidem historiae attinet) est verissima, quoad rationem vero, quam reddit de facto Christi, alia fortasse est magis literalis, quæ omnia in sequentibus latius constabunt. Nulla igitur est illa coniectura. Aliunde vero, ex contextu Ioannis colligitur, in principio capite vigesimo, aper-

Artic. IV.

A te loqui de prima profecitione mulierum ad monumentum, de qua loquuntur alii Euangelistæ, ut supra etiam notauimus. Deinde probabiliter ex eo colligitur, CHRISTVM primo apparuisse Magdalenæ, sicut Marcus affirmat, & infra videbimus: signum ergo est, utrūq; de eadem loqui.

Secundo dicendum est, hanc Mariam Magdalenam, cui Christus primo apparuit, fuisse fororent Lazarī. Hanc sententiam existimo longe probabilem: probanda vero est ex duobus principijs. Primum est, hanc Magdalenam, cui Christus primo apparuit, fuisse mulierem peccatricem, quæ illius pedes vixerat, Lucas septimo. Quod Parres colligit ex illis verbis Marci, De qua septem demonia erat, per qua omnia genera peccatorum intelligunt, ita, ut sensus sit, Christum liberasse illam ab omnibus vitijs, & peccatis, quibus erat irretita, ut exponit Gregorius homilia 33. in Euangeli. Hieronymus in Marcum, qui idem sentit dicta epistola 148. Theophylactus Marci 17. & Lucæ octauo, & Beda libro quarto, in Marcum, & libro tertio in Lucam capite 29. vbi notat hanc Mariam Magdalenam cuius etiam fecit mentionem Lucas capite octauo, esse illam peccatricem, de qua tacito nomine loquitur idem Lucas capite 7. Dices, ex prædictis verbis hoc non sufficiunt probari: quia ille sensus non est literalis, sed spiritualis. Neque enim videtur ne-gandum, quin ille locus ad literam intelligendus sit de dæmonibus, qui corporaliter illam vexabant, sive seprænarius numerus propriæ, & in rigore sumatur, sive intelligatur definitus numerus postris pro indefinito. Nam Lucas capite 8. dicit, De qua se-prem dæmonia exierant, cuius verbi vis apertius indicat, vere exiisse dæmonia ab illa, maximè quia Lucas paulo ante narrat, quod sequebantur Christum mulieres aliquæ, Quæ erant carata ab spiritibus malig-ni. Quod necesse est, intelligi de libératione à vexatione corporali malorum spirituum. Denique quandoconque in Euangeliō narratur, Christum eieciisse dæmonem ab aliquo, non refertur verbis magis proprijs, quam quod expulit dæmonem. Dæmon enim proprie non significat peccatum: sed spiritum immundum, ergo cum eadem proprietate sunt intelligendæ prædicta verba Marci, cum sermo sicut historicus: & nihil sit, quod ad metaphoram interpretationem cogat. Ita exponit Tertullianus lib. de anima capite 25. vbi eum dixisset, plures spiritus, seu dæmones posse esse intra idem corpus hominum, exemplum ponit in Magdalena & in Geraseno. Et idem sentit Ambrosius libro de Salom. cap. 5. vbi recensens Christi miracula, inquit, Dum surda insinuat auditum, dum largum sanguinis fluxum fecit in Martha, dum dæmones plures ex Maria. Quem locum notauit Iansenius cap. 55. Concordie, vbi eandem sententiam docet, quam etiam insinuat Euthym. & Theophylact. Quæ expositione supponita, ex eo, quod Christus eiecerit septem dæmonia ab hac muliere, non potest colligi, illam fuisse peccatricem. Nam (vñ inquit Serenus apud Cassian. collat. 7. cap. 25.) Corporaliter traditos Satana, etiam viros sanctos nouimus pro leuissimis quibusque delictis. Cuius rei exemplum mirabile refert de Moysi Abate, cap. 27. vnde concludit cap. 28. Ex quo manifes-ta perpenditur, non deberi eos abominari, vel despici, quos videmus iis nequit spiritibus tradi. Ergo non possumus iudicare, hanc mulierem fuisse peccatricem, præsertim publicam, & famosam, qualem eam depingit Lucas capite septimo, eo, quod ab ea septem dæmonia exierint. Respondeo, argumentum concludere ex sola scriptura non posse conuinci hanc Magdalenam (tunc meminit Lucas capite octauo,) fuisse illam peccatricem mulierem, de qua loquitur idem ipse capite septimo. Sed nihilominus non solum ex probabili coniectura, sed etiam ex traditione Ecclesie, & communī patrum

Maria Mag-
dalena & Da-
monibus
monibus
berata.

Tertullian.

Ambro.

Euthym.

Theoph.

Cassian.

Luc. 7.

Expon-

Homines vero à Dæmoni cur permittit. Deus.

Expositione dicendum est, esse eandem. Coniectura est. Quia licet interdum permittat Deus, iustum vexari corporaliter à dæmoni: tamen frequentius id fit in peccatum, & præsertim quando est tam acerba vexatio, ut non solum vni, sed multitudini dæmonum homo tradatur & huiusmodi censentur ferre semper fuisse illi, quos Christus à dæmonum vexatione liberabat. Hinc ergo intellectum est hanc feminam referri vexatam à septem, seu multis dæmonibus propter multa flagitia, quibus implicata fuerat. Intellectum est etiam, non sine mysterio Lucam, & Marcum septenarium numerum dæmonum indicasse, ut simul alludatur ad septemvita capitalia quibus vniuersitas peccatorum comprehenditur.

Atque ita licet concedamus posteriorem sensum literalem, non tamen excludendum censimus priorem vel simul literalem, vel certè spiritualem ab Spiritu B Sancto intentum, & à Sanctis Patribus explicatum, & ab Ecclesia suscepimus, quæ in officio Magdalena sic canit.

*Lauda mater Ecclesia,
Lauda Christi clementiam.
Qui septem purgat via,/
Per septiformem gratiam.*

Postea verò in eodē hymno dicitur, hanc mulierem fuisse illam peccatricem, quæ vnxit pedes Domini: & ita simul constat hanc esse Ecclesiæ opinionem. Quam esse traditam à Sanctis Patribus ex ijs, quæ adduximus in priori sensu verborum Marci constat.

Mulier petræ, que in Pharisæi domo Christi fuisse vnxit, Maria soror Lazari.
Luc. 7.
Ioan. 11.
Aug. 8.
Joan. 12.

*Matth. 16.
Marc. 14.*

Euan. Jacob. Fab. Iansen. Responsio.

Caietan.

Aliis colligi solam hanc Mariam vnxisse pedes Christi, & capillis capitis sui terisse. Quia si plures hoc fecissent, non satis indicasset Ioannes mulierem, de qua loquebatur. Quinto, hanc sententiam Ecclesia amplexa est in prædicto hymno dicens,

*Maria soror Lazari,
Quæ tot commisit criminis.
Ab ipsa fauce Tartari
Venit ad vite limina,
Aegra currit ad medicum,
Vasferens aromaticum.*

Et in toto officio illius diei sepe hoc repetitur. Sæxta hæc est sententia, multorum Patrum, Augustini & Gregor. hom. 25. & 33. in Euangelia, & libr. 6. epistol. cap. 186. epistola 22. Beda libr. 3. in Lucam, cap. 28. Innocen. libr. 2. de mysterijs, capit. 57. Idem sentit Ambros. dicto libro de Salomone c. 5. quamuis libr. 7. in Lucam, circa hoc dubium esse videatur. Et in eadem sententia est Origenes in homilia celebri de Maria Magdalena.

Ex his ergo concluditur assertio posita. Illa enim Maria Magdalena, cui Christus apparuit post resurrectionem, fuit illa pectatrix, quæ vnxit pedes eius: *huius apparet illa eadem fuit soror Lazari, ergo illa, cui Christus apparuit, fuit Maria soror Lazari.* Et confirmari potest. Nam eadem Maria fuit, quæ venit summo mane ad monumentum, & cui Christus paulò post primo apparuit, vt constat ex Ioannis 20. sed illa que iuit ad monumentum ad vngendum corpus Domini, fuit Maria soror Lazari: ergo illa eadem est, cui primò Christus apparuit. Minor colligi potest ex ilis verbis Ioann. 12. Sinite illam (id est, Mariam sororem Lazari) vni diem (epultra mea) seruet illud. Quibus verbis indicavit Christus, illam Mariam aliquando desideratam vngere corpus suum sepultum, & tunc fecisse, quod postea futurum non erat in ipsius potestate. Confirmatur secundo ex Ecclesiæ *Hymn. Eccl.* authoritate, quæ idem affirmit in prædicto hymno dicens.

*Surgentem cum victoria
Ieum videt ab inferno,
Prima meretur gaudia
Quæ plus amabat ceteris.*

Et idem affirmant Patres paulo ante citati, & in sequenti illatione amplius confirmabitur.

Ex dictis inferatur, vnam, & eandem esse mulierem quæ in Euangelio (tacito nomine) dicitur vnxisse Christum viuentem, & quæ alibi vocatur Maria Magdalena, à qua Dominus septem dæmonia exicit, alibi vero dicitur Maria soror Lazari. Hoc sequitur evidenter ex dictis. Offendimus enim in omnibus illis locis Euangelij de eadem persona esse sermonem: & hoc planè profiteret Ecclesia in prædicto officio de Maria Magdalena. Quod argumentum (vt bene notauit Roffensis in opusculo, quod edit in defensionem huius sententia) optimè roboratur ex verbis Christi Matth. 26. & Marc. 14. *Amen dico vobis, vbiunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mundo diceretur, & quod hoc fecit in memoriam eius.* Vbi Christus prædictit eam mulierem prædicandam, & laudandam semper fore in Ecclesia propter illud factum: sed Ecclesia tribuit illud factum peccatrici mulieri, de qua septem dæmonia exierunt: ergo illa eadem est soror Lazari. Præterea accedit coniectura, nam de peccatrice illa, cuius non men retinetur, dixit Christus, quoniam dilexit mulierum. Luc. 7. de Maria verò sorore Lazari, quod optimam partem elegit, id est, eiusdem Christi amorem, quo fruebatur, & in eo crescebat, quando sedens fecit pedes eius audiens verbum illius. Illa vero Maria

Hij Eccl.

Magdalena, à qua se p̄em demona exierant, hoc Christi amore flagrans ad monumentum ibat, redibatq̄ labat ac flebat ob illius desiderium. Propter quod (vt Ecclesia canit) *Prima meruit audia, quæ plus amabat cetera.* Ergo signum est, fuisse hanc vnam, & eandem personam. Tandem furent antiqua historia traditione Maiorum recepta apud Massilienses, apud quos Maria soror Lazari cum fratribus suis vixisse fertur vñque ad mortem, & in sepulchro eius inscriptum esse dicitur, fuisse mulierem illam peccatricem, quæ postea sedis plorans ad sepulchrum Domini. Et hoc creditur fuisse scriptum iussu Maximini vñiusex septuaginta discipulis, qui fuit comes Lazari, & sororum eius, vt referit Segebertus in libro de vna Magdalena, quem ante quingentos annos scripsit. Et hæc est sententia omnium Patrum, quos paulo ante reruli. Quibus addi potest Hieronymus ep̄istol 150. ad quartam quæstionem, quatenus dicit, in Euangelio quatuor Marias tantum rapp̄ir. Vna est mater Domini, altera Maria Iacobi, & Ioseph, tercua Maria Cleophae, quarta Maria Magdalena. Oportuerit autem addere quintam, si Maria soror Lazari esset distincta à Magdalena. Et in proximo Iuper Oseam, dicit, eandem esse mulierem peccatricem, quæ vñxit pedes Domini, & pro qua Dominus respondit proditioni aduersa eam murmuranti. Bern. ser. de Maria Magdalena, Beda & Ruper. Iean. II. & sanctus Thom. & ferè omnes alij catholici expositores.

Bernard.
Beda.
Rupert.
D. Thom.

Roma 5.

1. Obiectio.

Secunda.

Tertia.

Mat. 27.

Marc. 15.

Iean. II.

Epiphanius.

Presbyt.

Turianus.

Quarta.

Matth. 26.

Marc. 14.

Iean. 12.

Responsio
ad primam
objectionem.

Attrationem dubitandi, sumptum ex verbis Marcii responderet, Marcum non addidisse illa verba, De quæ septem Demonia ciecerat, ut hanc Mariam Magdalenam ab alijs feminis eiusdem nominis distinguere: sed, vt narraret aliquid, quod à Mattheo fuerat prætermisum: itemque vt efficaciam gratiæ Christi commendaret. *Qui ut vbi abundauerat adhuc, tanta super abundauit & gratia,* vt illa peccatrix mulier prima esse meruerit, quæ Christum resurgentem vidit.

Solent tamen nonnulla contra propositam sententiam obiici, quæ breuiter proponere oportet, & expedire. Primum est, quia non videtur credibile, Mariam sororem Lazari foeminam nobilem & honoratam (vt ex Iean. II. colligitur) fuisse publicam meretrice, aut famosam peccatricem, cuius historia narratur Luc. 7. Secunda est, quia difficile etiam creditu est, Christum admisisse ad tantam amicitiam, & familiaritatem famosam mulierem peccatricem. Tertia, quia Maria Magdalena, de qua fit mentio Luc. 8. erat Galilæa, vt ex Matth. 27. & Marc. 15. colligitur, illis verbis. Erant autem ibi mulieres, quæ sequuta erant Iesum à Galilæa ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalena, &c. At vero Maria soror Lazarus erat ex Bethania propè Ierusalem, vt patet Iean. II. Vnde hæc soror Lazarus, nunquam in Euangeliō vocatur *Magdalena*, sed tantum *Maria*: alia vero Galilæa vocatur *Maria Magdalena*, & creditur sicut nominata à Magdalo, seu Magda ciuitate Galilæa. Sic enim refert Epiphanius Presbyter in vita virginis Mariæ, Christum in ciuitate Magda exceptum fuisse à Maria muliere diuite, & nobili, vt Turianus commemorat super citatum locum Clementis. Quarta, quia mulier quæ Matth. 26. & Marc. 14. vñxit Christum, non potuit esse Maria soror Lazarus, quæ vñxit illum Iean. 12. Quia hæc vñxit Christum in domo sua, vel fratri sui, vt colligitur ex eo, quod *Martha in illa cena ministrat*: non est autem credibile ministrasse in aliena domo: alia vero mulier vñxit Christum in domo Simonis leprofi. Deinde Maria vñxit pedes, illa caput, Rursum Maria ante tex dies Paschæ, alia biduo ante Pascha.

Ad primam in primis dicitur, argumentum commune esse vtrique sententie. Nam etiam illi, qui putant, Mariam peccatricem fuisse à Galilæa, referunt fuisse diuite & nobilem, vt paulo ante dicebam.

Artic. IV.

A, Deinde nihil est, quod nos cogat fateri, Lazari familiam fuisse valde nobilem, ac locupletem. Omnia enim (quæ narrantur Iean. II.) potuerunt accidere in personis mediocris status, & conditionis. Ad hæc, neque est nouum, neque inusitatum, interdum nobiles foeminas esse infames, & impudicissimas, de qua re possent multa ex historijs referri: sed non operter in hoc immorari. Tandem, non est cur existemus, Magdalena fuisse publicam meretrice, seu scortum. Quod enim Luc. 7. dicitur. *Quæ erat in ciuitate peccatrix*, non est ita accipendum, vt sit sensus, in tota ciuitate habitat fuisse, & existimat peccatricem: sed solum mulierem quandam peccatricem, quæ in illa ciuitate aderat, & cœsisse ad vngendum Christum, lic enim ad literam habent Græca. *Et ecce mulier ex scens in illa ciuitate, que erat peccatrix.* Ex ijs ergo verbis non potest colligi, fuisse publicum scortum: sed ad summum fuisse iuxta sumum statum, & conditionem impudicam, nimiumq; delitiosum deditam.

Ad secundam ferè respondit Christus Pharisæo dicens. *Hic si esset Propheta, sicut erat, quæ & qualis si mulier, que tangit pedes eius, quia peccatrix est.* Itaque Christus non admisit illam nisi post insignem, ac publicam penitentiam, vt & que emendationem. Vnde bene notat Iansenius, cap. 55. ex Roffensi, illam foeminam paulatim fuisse à Christo, & malis liberata & cumulatam bonis. Cum enim esset à Dæmonibus obessa prius corporaliter liberata est ab eorum vexatione, & deinde cœpit peccata sua agnoscere, & lachrymis delere, & tunc accessit ad Christum publici præbens penitentia, charitatis, & gratitudinis signa: postea verò impenitata criminum venia Christi adhæsit, eumq; sequuta est, opes suas in eius obsequium impendens. Ac tandem post magnam veteris vita mutationem, & sanctitatis studium meritò insignia beneficia, & singularis amoris signa à Christo accepit.

Ad tertiam responderetur, ex Marco, & Matthæo Ad tertiam solum posse colligi, Magdalena fuisse in Galilæa, quando Christus ibi prædicabat, eique ministrasse. Vnde non sit, illam fuisse Galilæam. Quamquam enim fuerit in Bethania orta, potuit varijs ex causis in Galilæam migrare. Primo, desiderio videndi Christum, & maximè ut à Dæmonibus, à quibus vexabatur, eius virtute liberaretur. Deinde, quia propter liberè viendi licentiam, fortasse propria domo relicta, in Galilæam diuerterat. Denique Iansenius capite 55. Concordia, & Iohannes Suarez, tractat 97. in Lucam referunt, Magdalena nupsisse in Galilæa viro, cuius erat Castellum nomine *Magdalu*, indeque cognomen accepisse: postea verò, facto diuortio, in eadem prouincia vixisse liberius, donec in aliqua ciuitate eiusdem prouincia (vt ex Luc. 7. colligitur) à Christo corpore, & animo sanata est: quem postea in Iudeam est sequuta, fratribusq; suis reddit familiarem: quæ omnia Iohannes Suarez refert, se legisse in Bethlehem, in quadam histria antiqua, quam Christiani, & religiosi ibi habitantes, ex maiorum traditione, veram esse asseverabant.

Ad quartam in primis licet omnia concedamus, Ad quartam quæ in illa sumuntur, solum concludunt, illas vñctiones fuisse diuersas: non tamen mulierem, quæ Christum vñxit. Constat enim vñctiones (quæ referuntur Luc. 7. & Iean. 12.) fuisse distinctas: atqui non ostendimus, eandem esse mulierem, quæ vñctio Christum vñxit, sicut ergo hæc vñxit, potuit etiam ter, prout Innocentius citato loco opinatur Bethania à Secundo dicitur, nihil esse, quod nos cogat, vt fateamur, illas vñctiones fuisse diuersas: quin potius vñctio Christi ante Iesum, quæ fuisse eandem, vñctio vñxit, supradicta pro nostra sententia docent. Patetque ex magna conuenientia ferè in omnibus circumstantijs. V. traque enim facta est in Bethania, prope Pascha: & in vñ-

Iean. II.

Maria Magdalene fuisse in ciuitate, que erat peccatrix.

Iansen. Roffensi.

Iohan. Suarez.

Luc. 7.

Iean. 12.

Cœnæ in Bethania à Christo ante Iesum, quæ fuisse eandem, vñctio vñxit, supradicta pro nostra sententia docent. Patetque ex magna conuenientia ferè in omnibus circumstantijs. V. traque enim facta est in Bethania, prope Pascha: & in vñ-

Disput. XLIX.

Nicophor.
in utraque indignati sunt discipuli, & fere eisdem verbis a Christo sunt reprehensi, quod non est verisimile, bis tam breui tempore accidisse. Neque diuersitas, quæ est in narratione, satis indicat rei diuersitatem. Nam, quod ad domum attinet, potuit esse eadem domus Simonis, & Lazari, præsertim si verum est, quod refert Nicophorus lib. i. capit. 27. Simonem fuisse patrem Lazari. Et licet demus, domum fuisse distictam, potuit esse tam vicina, & Simon ipse tam familiaris, & consanguineus Marthæ, & Maricæ, ut in ea Martha ministraret: præsertim cum non tam propter necessitatem, quam propter amorem, & devotionem ministraret. Deinde, quod vnu Euangelista refert, Mariam vnxisse pedes, alias caput, non sunt contraria: potuit enim utrumque fieri, & vnu referre, quod alter omiserat. Et ita verisimile est (quod Augustinus notauit libro 2. de conf. Euangelistarum, capit. 79.) prius copiose vnxisse, & terfille pedes, postea vero frato alabastro (vt Marcus dicit) quod reliquum erat super caput effusidæ. Nec disimile est, quod Matthæus, & Marcus generaliter dicunt, discipulos fuisse indignatos. Ioannes autem folium Iudæ hoc attribuit. Nam præterquam quod (iuxta Scripturæ phrasim) potuit a Matthæo & Marco plurale pro singulare poni: fieri etiam potest, vt Iudas murmurare incepit: postea vero alicij eum fint imitari, ut notant Augustinus, Hieronymus, & Chrysostomus super hæc loca. Tandem in scribendo tempore, seu die huius vñctiōnis Ioannes (ut de more eum habere diximus) ordinem historiæ tenuit, & ita reuera illa vñctiō ante sex dies Paschæ facta est: alicij autem Euangelista, nunquam dixerunt, esse factam biduo ante Pascha: sed cum diuersis, illo biduo ante Pascha fuisse sacerdotes, & scribas congregatos, ut Christum comprehendenderent: volentes explicare nouam occasionem, quam illis diebus habuerant ex indignatione, & traditio ne Iudæ, per recapitulationem inservierunt hanchistoriam, quæ paulo ante præcesserat, quoniam ex ea sumpsisit Iudas occasionem vendidi Christum. Est igitur verius, vñctiō fuisse eandem: certiusque est, vnam tantum fuisse Mariam Magdalena fætorem Lazari, cui Christus primo suscitatus apparuit.

SECTIO III.

Auguſt.
Hieron.
Chrysostom.
Quo ordine, & modo Christus suscitatus Mariæ Magdalena, & aliis mulieribus apparuerit.

Matth. 28.
Dovo sunt, quæ in hac re explicanda difficultatem habent. Primum est, an Christus primo apparuerit soli Magdalena, vel simul cum ceteris mulieribus. Ratio dubitandi est, quia hoc posterius multum infinitius Matthæo, vltimo, vbi dicitur, Magdalena cum altera Maria venisse in sepulchrum, & statim subditur, Et ecce terremotus factus est magnus, vbi illa particula, & ecce, aperte significat statim in ipsis primo accessu mulierum hoc accidisse. Et paulo inferius eodem contextu, & narrationis serie, dicitur, Et ecce Iesus occurrit illi. Et confirmatur. Nam licet Ioannes solius Magdalena mentionem faciat: tamen non excludit alias mulieres: quin potius, si illa narratio cum alijs Euangelistis conferatur, non videntur potuisse abesse alia mulieres à monumento. Quia post illam apparitionem redibant simul omnes illæ fæminæ. Vnde Augustinus, libro tertio de consensi. Euangelistar. capite vigesimo quarto, affirmans apparitionem illam, quam narrat Ioannes, fuisse omnium primam, dicit ibi affuisse omnes fæminas. E contra autem Hieronym. question. 5. ad Hædibiam existimat quidem, primam apparitionem omnibus esse factam, hanc tamen esse, quam narrat Matthæo, & idem sentit Theophylact. Matth.

Sectio III.

§49

A 28. & Euthym. capit. 68. super Matthæo, & capite 48. *Euthym.*
super Marcum, & addit. Marcum, cum dicit, primo apparuisse Maria Magdalena, non excludere alias, sed subintelligere potius. Frequenti enim (inquit) in uestiis apud Euangelistas per personam, quæ insignior est, eam etiam intelligere, quæ minus nota est. Et hinc insinuat tur secunda dubitatio proposta, scilicet, an Christus bis apparuerit Magdalena, semel illi soli iuxta sepulchrum, & iterum in via simul cum alijs mulieribus. Nam quod ita factum sit, indicant Matthæus, & Ioannes. Altitude vero obstat. Nam quero, quænam harum apparitionum fuerit prior? Si illa, quam Matthæus narrat, factam esse mulieribus in via, quomodo postea Magdalena plorabat iuxta sepulchrum eo, quod corpus Domini esset sublatum? Si vero fuit prior ea, quam narrat Ioannes, quomodo postea ibat Magdalena cum alijs mulieribus, cum iam sola mansisset? Quomodo etiam permissa est tangere, quod illi parum ante negatum erat?

Maria Magdalena post resurrectionem primo omnium Christus apparevit.

Dicendum tamen est primò Christum Dominum primò apparuisse soli Magdalena, non solum ante alijs discipulos, sed etiam ante alias fæminas. Hæc est communis sententia Sanctorum ferè omnium, quos reruli in præcedenti Sectione, & Ecclesiæ, quæ sic canit de Maria Magdalena.

Hym. Eccl.
Mari. 15.

Prima meretur gaudia,
Que plus amabat cetera:

C Et merito verba Marci ita intellecta sunt. Vix enim clarius potuit id afferere. Postquam enim de mulieribus sermonem fecit: & narravit ea, quæ eis simili acciderunt, sermonem cónuerit ad solam Magdalenam, dicentis, illi primo apparuisse. Et huius consonat narratio Ioannis, qui ex professo refert, *Ioann. 20:1* hanc apparitionem factam soli Maria Magdalena, quando alijs abeuntibus ipsa stabat ad monumentum foris plorans. Ut autem hoc apertius comprobatur, explicemus ordinem, quo, iuxta contextum omnium Euangelistarum, intelligi potest hoc accidisse.

Do Primo enim omnes illæ fæminæ venerunt simul ad monumentum, audierunt terræmotum, vide runt lapidem sublatum. An vero tunc omnes illæ Angelos viderint, & audierint definiri non facile potest. Quia (ut Ioannes narrat) postquam Magdalena vidit lapidem sublatum cùcurrit ad Petrum, & Ioannem dicens, Tulerunt Dominum, & nescimus, ubi posuerunt eum. Si autem iam videret Angelos annuntiantes eum vivere, potius hæc Apostolis narraret. Quapropter Augustinus libro tertio de consensi Euangelistarum, capit. 24. significat, Magdalenam tunc nec vidisse, nec audiuisse Angelos: sic enim ait: Ut vidit lapidem sublatum à monumento, antequam aliquid diligenter inspicere, non dubitans ablatum inde esse corpus Iesu, cùcurrit, (sicut dicit idem Ioannes) & nuntiavit Petro, atque ipsi Ioanni. Idem sentit Chrysostomus in Ioanni, illis verbis. Neque intravit, neque introfexit. Quod si verum est, facile expeditur secunda difficultas posita:

E Oritur vero alia non minor, quando scilicet intelligendum sit, appariisse, & loquutum fuisse cum mulieribus Angelum illum, cuius Marcus, & Matthæus mémoriuntur, vel duos, de quibus scribit Lucas. Nam si dicamus, solam Magdalenam cùcurrit ad nuntiandum Petro, & Ioanni: alias vero fæminas interim ingressa esse sepulchrum, & vidisse, atque audiuisse Angelos, obstat euidenter Lucas Eu angelista, qui, postquam narravit hanc apparitionem Angelorum, & cetera, quæ acciderant mulieribus, protinus subdit: Erat autem Maria Magdalena, & Ioanna, & Maria Iacobæ, & ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Cum quo consonant Matthæus & Marcus. Nam cum di- *Matth. 28:1*
Mari. 15:2

xissent, venisse Magdalena, & alias fæminas, semper in sequentibus de eis loquuntur, dicentes. Videbunt iuuenem, qui dicit illa: at ille exentes, fugerunt. Quæ omnia ad omnes fæminas, prius nominatas, aperè referuntur, si autem dicamus, omnes illas fæminas viso lapide sublato statim redijisse ad Apostolos, & non vidisse Angelos, donec postea reterfæcum Petro, & Ioanne iterum manserunt circa sepulchrum, quando abeuntibus Petro, & Ioanne Maria remansit plorans, (quem modum Augustinus supra significat.) Contra hoc etiam obstat, quia tunc Maria remansit sola, & vident Dominum: at verò apparitio Angelorum, quam harrant alij Euangelistæ, evidenter facta est ante omnem Christi apparitionem, ut ex verbis ipsorum Angelorum constat.

Auguſt. Circa hoc, Augustinus significat, abeuntibus Petro, & Ioanne non manuisse solam Magdalena: sed cum aliis mulieribus, & tunc eis apparuisse Angelos, quorum fit mètio tum à Ioanne, tum à reliquo Euangelistis. Vnde etiam sentit, quando Christus primò apparuit Mariæ Magdalena, ibi fuisse alias fæminas. Loquens enim de Magdalena, quæ iam viderat Dominum, cum eoque sermonem habuerat, subdit, *Tunc egressæ st̄ à monumento, hoc est ab illo loco rbi erat hori spatum ante lapidem effossum; & cum illa alia, quæ secundum Marcum inuaserat tremor, & pauro.* Dicit vero potest, Christum apparuisse Magdalena, præsentibus aliis mulieribus illis nihil videntibus. Sed hoc difficile creditu est. Nam licet corpus gloriosum tantum videatur, à quibus vult, tamè verba Magdalena, & externus motus, quo procidit ante Christum, ut pedes eius completeretur, quando ei Christus dixit, *Noli me tangere, hæc, inquit, sine speciali miraculo non poterant latere alias mulieres.* Deinde ex mutuo sermone inter Christum, & Magdalena non obscurè colligitur, illam tunc fuisse solam. Etidem videtur de apparitione Angelorum facta Magdalena, quam narrat Ioannes. Dixerunt enim illi, *Mulier quid ploras?* Illa verò respondit, *Tulerunt Dominum meum, & nescio, vbi posuerunt eum.* Vbi iam non in plurali loquuntur, sicut Apostolis dixerat, *Nesci⁹, sed in singulari, nescio, quia sola aderat, & similiter dixit ad Christum, Dicero mibi, & ego eum tollam.*

Ioann. 20.

Quidam igitur ex recentioribus, sequentes Augustinum in eo, quod asserit Magdalena, viso lapide sublato, reuersam esse ante visionem Angelorum, dicunt Magdalena non affuisse, quando fæminæ viderunt Angelum sedentem, super lapidem (ut narrat Matthæus) neq; quando introcuerunt in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris, ut narrat Marcus. Itaque iuxta hanc sententiam, cum primum mulieres peruererunt ad monumentum, & viderunt lapidem sublatum, Magdalena solacuerrit ad Apostolos: alia vero iuxta sepulchrum manerunt: & interim prædictos Angelos viderunt, & timore pereculæ exierunt de monumento. Quo tempore ad illud peruererunt Petrus, & Ioannes vna cum Magdalena, & acciderunt, quæ Ioannes narrat, quæ postea teximus. Quæ sententia quoad hanc partem est probabilis. Quia nihil est in Euangeliō quod ei repugnet aperte: tamen non est necessaria, neq; habet fundamentum in Euangeliō. Primum quia sicut Ioannes narrans redditum solius Magdalena ad Apostolos, illam tantum nominat: ita etiam narrando primam profecitionem ad sepulchrum, illius tantum meminit: sed hinc non recte colligitur, illam solam iuuisse ad sepulchrum: ergo neque potest colligi, illam solam redijisse ad Apostolos. Deinde (ut demus solam redijisse) vnde constat, reliquæ fæminas interim Angelos vidisse? Fieri enim potuit, ut peruererent circa monumentum soli expectando redditum Magdalena.

Vnde facile ex cogitari potest alia series huius hi-

storiaræ, sequendo etiam Augustinum dicentem quando Magdalena venit ad Apostolos, nondum vidisse Angelos, simulque asserendo, vel cum illa redijisse cateras fæminas, vel certè eius redditum expectante propè monumentum, atque interim nihil vidisse. Postquam vero Petrus, & Ioannes venerunt ad monumentum, & omnia inspexerunt, ac reuererunt manisse ibi Magdalena cum cæteris fæminis, adquæ tunc omnes vidisse Angelum sedentem super lapidem, & ingressas in monumentum vidisse iuuenem sedentem in dextris. Postea vero magno tremore, ac paurore perculas egressas esse, ac tæteras quidem longius à sepulchro aufragisse: Magdalena verò amore timorem viciisse, ac iuxta sepulchrum perseverasse, ac tunc accidisse, quod Ioannes narrat. *Maria st̄abat ad monumentum foris plorans, Contra hunc enim ordinem nihil afterri potest, & per se verisimile est, potuisse ita accidere: & alioqui melius ac propriis texuntur verba Marci, & Matthæi, qui de omnibus mulieribus, quarum in principio mentionem fecerant, narrant totum illud factum, & visionem ac locutionem Angelorum.* Ac similiter, quæ Lucas narrat, melius hoc modo accommodantur, ut infra dicam. Tandem iuxta hanc seriem historiaræ facile intelligitur, quomodo Christus apparuerit primò soli Magdalena in specie hortulani ut Ioannes refert. *Cum enim (vt diximus) alia mulieres egressæ de monumento præ timore diffugissent, Magdalena verò statim iuxta sepulchrum st̄etisset, & se iterum ad lufrandum sepulchrum inclinasset, vider duos Angelos, deinde Christum, ut Ioannes narrat, & fortasse, hoc voluit indicare Marcus, quando post narratam fugam mulierum de monumento cum paurore, & timore, proximè subiungit, *Surgens autem Iesus manu primò apparuit Maria Magdalena.**

Hinc verò vterius addo, nihil esse, quod nos cogat, ut dicamus, Mariam Magdalena redijisse ad Apostolos ante conspectos Angelos. Fieri enim potuit, ut omnia quæ Marth. & Marc. narrant usque ad visionem Angelorum, prius facta sint, & postea cœurrerit ad Apostolos nuntiatura, quæ viderat, ac deinde redierit cum Apostolos ad sepulchrum, eisq; præcedentibus, & cum eis abeuntibus alijs mulieribus, ipsa sola permanerit, videritque Dominum, *Quem ordinem sequi videtur Tatianus Alexan.*

Harmonia Euang. Neque contra hoc obstat, quod Magdalena dixerit Apostolos, *Tulerunt Dominum.* Nam etiam ipsis Angelis, quando secundo ei apparuerunt (ut probabilius credimus) dixit, *Tulerunt Dominum meum: imo & ipsi Christo, quem post Angelos vidi, antequam illum agnosceret, dixit, Domine, si tu susculisti eum, dicio mibi, & ego eum tollam.* Recte ergo quoad hanc partem dixit Hierony. *Magdalena ob stupefactam in tantum torpissimæ, ut ne Angelorum quidem præsentium sentiret aspectum, cumq; videbat Angelos, etiam q; quos videbat, ignoraret.* Non ergo cognovit esse Angelos, neque eis fidem adhibuit, vel faltem non firmam, & stabilem: sed admodum vacillantem, vel potius ab eis decipi timuit, ideoque dicere potuit, *Tulerunt Dominum meum: vix enim sciebat, quid diceret.* Sed instabis: *Si viderat Angelos, cur non id narravit Apostolos?* Respondeatur, *Cur non id narravit vidisse lapidem sublatum, vel potius, vnde constat, non vtrumque narrasse?* Ioannes enim refert quidem dixisse, *Tulerunt Dominum de monumento, & ne cimus, vbi posuerunt eum.* An vero plura dixerit, tacet quidem Euangeliæ, non tamen negat. Quocunq; ergo ex ijs modis recte intelligitur quomodo absque discordia Euangelistarum potuerit CHRISTVS primo apparere soli Mariæ Magdalena seorsum ab alijs mulieribus. Alia vero difficultas, quæ hic subiicitur ex alia apparitione, quam Matthæus narrat, in sequenti conclusione tractabitur.

Dicen-

Obiectio,
Responſio

Ioan. 20.

Disput. XLIX.

Sectio III.

551

In die resur-

rectionis vnde
tū alii sa-
minis Mag-
dalea Chri-
stus apparet.
Augus.
Hieron.
Euchym.
Theophyl.
Chrysost.
Tarian.
Dried.
Matth. 28.

Dicendum est secundò, Christum eo die iterum apparuisse Magdalena simul cum alijs mulieribus, in hac conclusione conuenient omnes antiqui expositores, August. Hieronym., & Euchym. supra citatis, & Theophylact. supra. Infinuat Chrysost. hom. 90. in Matthæ. Tarianus in Harmonia, Driedo libro tertio de dogmatis Sacra Scripturæ tract. 3. capite quarto, præsertim quoad eam partem, quæ asserit ea in Christi apparitione, quam Matthæ. narrat factam esse mulieribus, inuentam esse Magdalena, quoniam Matthæ. satis aperte id indicare videtur. Eo dem enim contextu, & easdem referens mulieres, dicit. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, Auctene: Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius. Nam relatum illæ, & illæ, easdem fœminas refere, de quibus à principio capitii sermonem habet. Ex hac verò parte necessario sequitur (suppositis ijs, quæ dicta sunt in prima conclusione) eodem die, atque intra breve spacium temporis, his Christum apparuisse Mariam Magdalena. Quod vero prius illi soli apparuit, quam simul cum alijs fœminis, primo probatur testimonio Marci supra tractato, & ex omnibus adductis in præcedenti conclusione. Secundo conuinicuntur alio argumento supra facto, scilicet, quia si Magdalena prius vidisset Christum cum alijs mulieribus, non stetisset postea iuxta monumentum plorans, accidens, Tulerunt Dominum meum. Nam licet Hieronymus supra respondeat, potuisse Magdalena hac dicere præ nimia turbatione, etiam si iam Christum vidisset: tamen reuera hoc non est credibile. Quia Christi præsentia omnem mœrorerat, perturbationemque Magdalena abstulerat. Item quia non erat ita perturbata, quin esset sui compos, & ratione perfecte veteratur: ergo, si semel vidit, sibique persuasit, esse Christum, quem conspiciebat viuum, ac resuscitatum, non poterat postea corpus eius mortuum querere, clamantari. Tertio probatur, declarando iterum historiæ, atque harum apparitionum ordinem. Nam postquam Magdalena vidit Dominum in specie hortulanæ, & ab eo iussa est ire nuntiatum discipulis, quæ viderat, summo gudio affecta diligenter iter arripuit atque ita facile fieri potuit, vt ad alias mulieres breui peruenierit. Veritimum enim est, illas tum ob animi turbationem, & mœrem, cum eriam ob desiderium sciendi quid accidisset, lentè incessisse. Postquam ergo eas Magdalena consequerata est, cepit simul cum eis progrederi, & forfasse de his, quæ viderat, colloqui, & tunc iterum apparuit eis Christus in via, vt Matthæ. narrat. Igitur cum hoc modo omnia, quæ Euangelista narrant, facile in concordiam redigantur, & per se constet, facilè potuisse ita accidere, & omnes alij modi magnas difficultates patientur, merito hunc cæteris perferendum censimus.

Matth. 28.

z. Dubium.

Ioann. 20.

Dicendum est secundò, Christum eo die iterum apparuisse Magdalena simul cum alijs mulieribus, in hac conclusione conuenient omnes antiqui expositores, August. Hieronym., & Euchym. supra citatis, & Theophylact. supra. Infinuat Chrysost. hom. 90. in Matthæ. Tarianus in Harmonia, Driedo libro tertio de dogmatis Sacra Scripturæ tract. 3. capite quarto, præsertim quoad eam partem, quæ asserit ea in Christi apparitione, quam Matthæ. narrat factam esse mulieribus, inuentam esse Magdalena, quoniam Matthæ. satis aperte id indicare videtur. Eo dem enim contextu, & easdem referens mulieres, dicit. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, Auctene: Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius. Nam relatum illæ, & illæ, easdem fœminas refere, de quibus à principio capitii sermonem habet. Ex hac verò parte necessario sequitur (suppositis ijs, quæ dicta sunt in prima conclusione) eodem die, atque intra breve spacium temporis, his Christum apparuisse Mariam Magdalena. Quod vero prius illi soli apparuit, quam simul cum alijs fœminis, primo probatur testimonio Marci supra tractato, & ex omnibus adductis in præcedenti conclusione. Secundo conuinicuntur alio argumento supra facto, scilicet, quia si Magdalena prius vidisset Christum cum alijs mulieribus, non stetisset postea iuxta monumentum plorans, accidens, Tulerunt Dominum meum. Nam licet Hieronymus supra respondeat, potuisse Magdalena hac dicere præ nimia turbatione, etiam si iam Christum vidisset: tamen reuera hoc non est credibile. Quia Christi præsentia omnem mœrorerat, perturbationemque Magdalena abstulerat. Item quia non erat ita perturbata, quin esset sui compos, & ratione perfecte veteratur: ergo, si semel vidit, sibique persuasit, esse Christum, quem conspiciebat viuum, ac resuscitatum, non poterat postea corpus eius mortuum querere, clamantari. Tertio probatur, declarando iterum historiæ, atque harum apparitionum ordinem. Nam postquam Magdalena vidit Dominum in specie hortulanæ, & ab eo iussa est ire nuntiatum discipulis, quæ viderat, summo gudio affecta diligenter iter arripuit atque ita facile fieri potuit, vt ad alias mulieres breui peruenierit. Veritimum enim est, illas tum ob animi turbationem, & mœrem, cum eriam ob desiderium sciendi quid accidisset, lentè incessisse. Postquam ergo eas Magdalena consequerata est, cepit simul cum eis progrederi, & forfasse de his, quæ viderat, colloqui, & tunc iterum apparuit eis Christus in via, vt Matthæ. narrat. Igitur cum hoc modo omnia, quæ Euangelista narrant, facile in concordiam redigantur, & per se constet, facilè potuisse ita accidere, & omnes alij modi magnas difficultates patientur, merito hunc cæteris perferendum censimus.

Duæ verò graues difficultates supersunt in hac intentia explicanda. Prior est, quia in priori apparitione facta soli Magdalena fuit prohibita tangere pedes Christi, illis verbis, Noli me tangere, nondum enim ascendam ad Patrem meum: at in apparitione facta mulieribus Christus permisit eis, vt accederent, tenuerentque pedes eius, vt Matthæ. narrat: ergo non est veritimum inter eas affuisse Magdalena. Curen-
tim permisso fuisse tangere, quæ paulo ante fuerat prohibita? Hæc difficultas ferè communis est in omni sententia. Nam licet daremus Magdalena non affuisse in secunda apparitione, eodem modo inquire posset, cur ipsa non fuisse permisita tangere, alia vero admis-
sunt, cum nec maiori fide, aut reue-
rentia, & charitate accederent, cumque eriam illæ
missæ fuerint ad annuntiandum discipulis resurre-
ctionem, sicut Magdalena: vt ergo radicem huius
difficultatis aperiamus, & expediamus, explicanda
in primis est ratio illa, quam redditit Christus re-
pellens Magdalena à suo contactu. Nondum enim
ascendi ad Patrem. Quæ ratio difficillima est. Nam

A potius, quia nondum ascenderat, tangi poterat, sicut ab aliis discipulis postea contrectatus est: & si iam ascenderet, contingi iam non potuisset. Varijs ergo modis expônitur hec ratio. Primo vt Christus non loquatur de ascensione locali in calum: fed de a-
Testimonijs
Ioann. 20.
scensione spirituali in cor, & mentem Magdalena i. expôsitio.
vt sensus sit, nondum me agnoscis, & quæris ut ve-
rum Dei filium, & ita in fide tua nondum ascendi ad
P.arem, id est, ad qualitatem cum Patre, nique ad
veram naturam filij Dei, & ideo noli me tangere. Ita
Augustinus tractat. 121. in Ioann. & sermonे sexa-
geminis de verbis Domini, & 152. & 155. de tempo-
re. Qui etiam metaphoricè expônit illa verba, Noli
metangere, de tactu fidei, id est, noli in me sic credo-
re, sicut nunc credis. Et iuxta hanc expositionem
respondendum est ad difficultatem propositam;
Christum tunc repulisse Magdalena, vt fidem e-
ius augerer, atque perficeret. Erat enim tunc imper-
fecta. Postquam autem vidit Christum, & ab eo e-
docta, atque illuminata est, non solum perfectio-
rem existimationem de illo habere cœpit: sed et-
iam fœminas in eadē fide instruxit, ideo-
que in secunda apparitione omnes permisso sunt
Christum tangere, & adorare. Et hanc responsionem
significauit Hieronymus dicta quæstione quærita ad Hieronymus
Hedibiam in fine dicens. Magdalena prius à Do-
mino fuisse correptam, vt incredulam: post verò in-
tantum cum alijs profecisse, vt & permissa fuerit te-
nere pedes eius. Sed responsio hæc fundatur po-
tius in sensu mystico, quam in literali, cum non sit
iuxta verborum proprietatem, vt patet ex verbis à
Christi subiunctis. Vale ad fratres meos, & dic eis. A-
C secundo ad P.arem meum, vbi aperte loquitur de cor-
porali ascensione. Et idem dicendum est de alia ex-
positione Hieronymi supra, vbi verbum illud, Non
dum ascendi, expône videtur, id est, nondum re-
surrexi, & ad statum gloriae perueni, scilicet in tua
fide & existimatione. Vnde, inquit, Quem moruum
quæris, viuentem tangere non mereris. Si me nondum pa-
tas ascerd̄ sse ad Patrem: sed hominem fraude sublatum
meo talu indignas. Et veramque complectitur Ambro-
sii capite quinto & sermon. 58. qui potius Dñi
Maximi esse censetur. Nec dissimilis est, quam si-
gnificat Leo Papa sermone secundo de ascensio-
ne, dicens, Magdalena tunc gesisse personam Ec-
clesie, quæ Christum in hac vita habere præsentem
desiderare poterat, cuius Christus, Noli, vt ad me cor-
poraliter venias, neque vt me sensu carnis agnoscas. Ad
sublimiora te differo, maiora tibi preparo: cum ad Pa-
trem ascendero, tunc me perfectius, veriusque p. alpibus, ap-
prehensa quod non tangi, & credi, quod non cer-
nus. Quibus verbis etiam significat, illam repulsi-
se propter imperfectam fidem. Rationem autem
Christi aliter explicare videtur, scilicet, Nondum
ascendi, id est, nondum tu peruenisti ad eam perfe-
ctam fidem, quam post meam ascensionem conse-
quuita es. Quæ expôsito præterquam quod non
benè accommodatur contextui, auger difficultatem
propositam. Quia iuxta hanc rationem sic ex-
positam non debuerit Christus ante accessionem
se tangendum præbere, aut Magdalena, aut alijs.
E Deinde id, quod commune est omnibus ijs ex-
positionibus, scilicet, Mariam Magdalena repulsa
esse propter imperfectionem fidei, non video, quo
fundamento nitatur, cum verbum eius, Magister,
potius indicet indubitatum fidem: & ita Tertul-
lian. libro. contra Prax. capite 25. Magdalena vo-
cat fidelis fœminam, quæ non ex curiositate, neque ex in-
credulitate, sed ex fide, & dilectione Christum tangere ag-
gressa est.

Atque easdem difficultates habet expôsito Cy-
ril. 12. in Ioann. capite 50. vbi ait, Christum ante pas-
4. Expôsito
Cyrili.
tationem facile permisso quoslibet peccatores ad se
tangendum accedere, vt eos sanctificaret. Quia
eo tem-

eo tempore adhuc erat in similitudine carnis peccati, ut notauit etiam D. Thom. infra quæst. 8o. articulo 4. ad 1. At vero post resurrectionis gloriam, non ita facile se palpari permisit, ad significantum corpus Christi non esse tangendum nisi ab his, qui Spiritum sanctum acceperunt. Qui ergo (inquit Cyrilus) nondum Spiritum sanctum miserat, ideo a tactu suo Mariam prohibebat dicens, Nondum enim ascendit ad Patrem meum, id est, nondum Pater per me Spiritum sanctum ad vos misit. Contra hanc enim expositionem obstat quod iuxta illam non debuisset postea permitti, se tangi a mulieribus, & discipulis. Respondere tamen posset, Christum voluisse hoc semel significare in Magdalena adhuc imperfecta: non tamen oportuisset, ut semper id obseruaret. Tum quia necessarium erat ad confirmandam resurrectionem aliquando ut se rectificari permetteret. Tum etiam, ut lenitatis ac benevolentiae signa discipulis exhiberet. Sed quamvis hoc ita sit, illa tamen ratio valde mystica appareat, & in verbis Christi non habet fundatum. Multo autem magis voluntarium est, quod quidam addunt, Magdalenam non solum voluisse adorare Christum, & deosculari pedes eius: sed etiam petuisse ab eo, ut sibi daret Spiritum sanctum, quem post suam se resurrectionem daturum promiserat. Et ideo Christum ita respondisse. Hoc enim liberè excoxitatum est, neque in praesenti tex-
to Euangelii habet fundamentum, neque in alio loco vbi Christus Spiritum sanctum promisit. Illa enim promissio facta est in cena, vbi soli aderant apostoli, & fortasse ad aures Magdalena nondum venerat.

Ioannes He-
selius in hi-
storia pa-
fionis & reju-
rectionis do-
mini.

s. Expositio.
Chrysost.
Theoph.
Euthym.
Iustin.
Martyr.

Ioan. 11.
Luc. 10.

Alij ergo exponunt, Magdalenam existimasse, Christum redisse ad eandem vitæ conditionem, quam ante mortem habuerat: sicut fratrem suum Lazarum paulò ante a Christo resuscitatum adspicerat: & ideo voluisse eodem modo, atque eadem familiaritate cum illo conuersari, ut antea solebat. Christum autem, ut eam doceret ad altiorem vitæ statum se surrexisse, eam prohibuisse dicendo, Noli me tangere. Ita exponit Chrysostom. homilia 85. in Ioan. quem Theophylactus, & Euthym. sequuntur, & fuit antiquior exppositio Iustini mart. quæst. 48. ad Orthodoxos. Dicimus est (inquit) Maria à Seruatore, Noli me tangere: quæsi dueret, noli me sequi, ut perpetuo mecum verseris, sicut erat ante meam crucem consuetudo. Iuxta quam expositionem non erit necessarium dicere, Christum repulisse Magdalenam, ut nullo modo ipsum tangeret, suosque pedes deoscularetur: sed ne diu, atq; familiariter ibi cum ipso maneret. Quin potius addit Caietanus, nec displicet Iansenio ca. 145. non tantum voluisse Magdalenam, tangere pedes eius: sed etiam præ nimia laxitia, & incredibili vi amoris voluisse illum amplexari, eiusque faciem, & collum tenere, & ab hoc contactu eam repulisse Christum. Quod si verum esset, facilime expediretur difficultas proposita. Nam postea Magdalena iam admonita a Christo, non accessit eo modo, sed solum ad pedes procidit cum reliquis mulieribus adorandi causa, & idcirco permisso est tangere Christum.

Sed mihi haec non probantur, Chrysostomus enim dicit, Magdalenam voluisse accedere ad Christum eo modo, quo prius solebat. Impunit autem esset cogitare Magdalenam fuisse solitam eo modo contingere, vel amplexari Christum, sed solum, procidere ad pedes Domini (ut dicitur Ioann. 11.) & secus pedes eius sedere (ut dicitur Luca 10.) ergo incredibile videtur hoc tentasse, quando Christus ei apparuit: vel saltum non est haec mens Chrysostomi, neque illius inquam Sanctorum id dixit. Deinde, quamvis Christus non ostenderit Magdalena gloriam suam tamen solo suo asperu, tantam grauitatem & venustatem ostendebat, ut honorem quendam, seu reuerentiam conciliaret, Vnde verbum, quod ita-

tim protulit Magdalena, scilicet Magister, potius fuit reuerentia, quam amoris. Ergo verisimile est magna cum reuerentia procidisse ad pedes eius: nec fuisse ob hanc causam à Domino repulsam. Deniq; iuxta hanc expositionem difficile applicatur ratio Christi. Quid enim significat. Noli mecum tam familiariter agere, quia nondum ascendi ad Patrem meum? Nunquid post Ascensionem erat illo modo, ac familiaritate Christum cōtrectatura? Nisi quis fortasse dicat, in statu gloriæ futurum esse inter Christum, & Beatos familiararem illum tractandi & conueniendi modum, & hoc voluisse Christum significare, vt indicauit Bernardus serm. quinto, de omnibus Sanctis. Sed hoc quoq; non est admodum probabile, tum quia etiam in celo non erit illa familiaritas, quæ in decentiam quandam præfert. Tum etiam, quia Christus non dicit, Nundū enim ascendimus, sed de se solo loquitur. Tum deniq; quia nullus interpretum ita intellexit.

Aliter vero solet accommodari ratio Christi ad prædictam expositionem, vt non intelligatur perfecta, & consummata solis illis verbis, Nondum enim ascendi ad Patrem meum, sed coniungenda sint etiam sequentia, Vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, &c. Ita vt sensus totius orationis sit Noli me tangere, id est, ne existimes tam familiariter esse mecum agendum. Quamvis enim, nondum ascendi ad Patrem meum, tamen iamsum in eo statu, in quo breui ascendam. Itaq; iam sum constitutus in statu glorioso, & immortali, & ideo neque mihi debetur terrena habitatio, nec prior conuerfandi modus, quamvis propter vestram vtilitatem aliquantulum differat Ascensionem meam. Quæ expositio placuit récentioribus: & est probabilis, vim tamen aliquam infert literæ. Tum quia oportet subintelligere, vel addere aliquod verbum, scilicet, quamvis non ascendi. Tum etiam quia illa verba, Vade autem ad fratres meos, non commodè interponuntur, Neque magis placet modus, quo alij Christi rationem inducunt. Dicunt enim, subintelligendas esse plures interrogations, quas Magdalena facere posset, quas Christus præuenire, eisque uno verbo satisfacere voluit. Cum enim Christus illi dixisset, Noli metangere, potuisset ipsa conqueri, & dicere. Quid rei hoc est? Nonne, Domine, tecum familiariter age solebam, & ad deosculandos pedes tuos benigne admitti? Cui Christus tacitè responderet, se iam esse in statu gloriæ & immortali, in quo ascensurus esset ad Patrem. Sed quia potuisset Magdalena rursus instare dicens. Nonne ego te video sicut antea? Nonne mecum eodem modo loqueris, & conuersaris? Ad hæc omnia responderet Christus illis verbis, Nondum ascendi ad Patrem meum, ac si diceret, noli mecum ita familiariter conuersari. Quia licet tibi me conspi- ciendum præbeo, non ideo est, quia statu in quo iam sum constitutus, id requirat: sed quia ex dispensatione quadam nondum ascendi ad Patrem propter vestram vtilitatem. Quæ omnia sunt quidem ingeniosè excogitata: tamen obscurum valde, & Laconicum fingunt Christi sermonem: & præterea supponunt aliquid incertum, & quod vix potest cōmodè explicari. Non enim satis intelligo, quis fuerit hic modus nimis familiaris, quo Magdalena voluit tangere Christum: neq; etiam video fundatum ad dicendum, Magdalenam existimasse, ad vitam mortalem, eum surrexisse.

Vtima ergo exppositio, & maximè consentanea Expositio literæ esse videtur, Christum nihil aliud voluisse vera. Magdalena significare, nisi vt velociter properaret ad annuntiandum suam resurrectionem discipulis. Vnde cum ipsa vilet ad pedes eius immorari, & semel, atque iterum deosculari, dixit illi: Noli me tangere, id est, noli nunc in hoc immorari, ac si non essem amplius me visura. Erit enim postea tempus, in quo re caro propositis meo conspicu frui, neque contingere, ac bita.

vene-

Disput XLIX.

venerari. Nondum enim ascendi ad Patrem meum, id est, quia non solum nondum iam ascendi: sed etiam per aliquot dies non sum ascensurus, & ideo propera ad fratres meos, & dic illis intra breve tempus me ascensurum ad Patrem, prius tamen videndum fore ab eis: ut ex aliis Euangelistis colligatur. Quæ expeditio nullam vim inferat illi verbo, Ascendi. Nam licet sit præteriti, & non futuri temporis: tamen ad maiorem rei explicationem, & exaggerationem solemus ita loqui etiam in vulgari ferme, ut cum aliquem virgeminis, ut antequam discedat, aliquid faciat, Hispanæ etiam respondere solet, no soy yo, id est, antequam discedat, erit tempus id præstandi.

Responso.

Sed haec expeditio supposita, vrgit amplius difficultas in principio posita. Nam si Christus non permisit à Magdalena tangi sese, ne moram faceret: Christum in ergo eandem ob causam non debuit in via hoc permettere tam ipsi, quam reliquis mulieribus: sed monere potius, ut properarent. Ad hoc vero facili responderi potest. Primò, cum Christus dixit Magdalena. Noli me tangere, non omnino prohibuiss, ne ipsius pedes decoscularetur, ac veneraretur: sed significasse, vt cito se expediret, & ad discipulos festinaret. Sicuti & quando discipulis dixit, Nemin salutaueris in via, non interdixit cum salutandi modum, quem charitas, & urbanitas exigit, sed voleat eo dicendi generis significare, vt fine mora proificerentur munus obituri suum. Ad hunc ergo modum, cum dixit Maria Magdalena. Noli me tangere, non omnino vetuit, ne pedes deoscularetur, ac veneraretur suos: sed indicauit ei sedulitatem, ac diligentiam, quam nauare oportebat in annuntianda discipulis resurrectione sua. Et ideo nihil obstat, quod postea tam ipsi Magdalena, quam alijs mulieribus, se adorandum tangendumque præberuit. Nam id etiam fine multa mora fieri potuit, solum quantum charitas, ac debita reverentia, deuotioque poscebant. Vnde illis statim dixit Christus, Ite, nuntiate fratribus meis. Ethinc fortasse Athanasius in libro de Incarnatione Christi, occasionem sumpsum dicens, Christum omnibus mulieribus ad se accedentibus dixisse, Noli me tangere: eas tamen nihilominus accedentes tenuisse pedes eius, & adorasse. Nam, licet non legamus omnibus dixisse illa propria, ac formalia verba: tamen quod sensum omnibus dixit, vt irent, ac properarent nuntiatura discipulis resurrectionem. Et eadem ratione, quamvis non legamus, Magdalena in prima apparitione tenuisse pedes CHRISTI, & adorasse, tamen non fuit absoluè verita id facere: ideoque verisimile est fecisse id quidem, quamvis quam citissimè, nullaque interiecta mora.

Secundò, quamvis daremus, Christum omnino prohibuisse Magdalene in prima apparitione, ne se contigeret, posset sufficiens ratio assignari, ob quam in secunda apparitione hoc permisum fit tam illi, quam scemini, videlicet, quia Maria iam ex parte impleuerat, quod Christus uisserat, & gaudiū resurrectionis cum socijs suis communicauerat, quibus resurrectionem Christi annuntiauerat. Deinde iam minime morari volebat ad pedes Domini, sicut prius: sed tatum simul cum alijs eum adorare, & statim iter maturare suum. Denique non omittam dicere, quod Epiphanius hæresi vigeſima ſexta, prope finem significauit his verbis, Ut offendere manifestam caſtitatem, & sanctimoniam per sanctificationem, dicit Maria, Ne me attingas. Indicat enim rationem moralem potius, quam litteralem, videlicet, Christum ob exemplum purissimæ caſtitatis non permisisse, Mariam prius se contingere, quando videlicet, ſola erat: poſtea verò in præſentia, & confortio aliarum mulierum id permisisse. Addi etiam potest ratio myſtica, quam latè persequitur Ruper-

Fr. Suarez, tom. 2.

Sectio III.

553

A tuſ libro decimo quarto in Ioannem, quod Maria quando ſola accedit ad Christum gerebat figuram Eccleſiæ ex gentibus congregandæ, quæ non contractu corporali, ſed spirituali fide ad Christum post Ascensionem eius erat peruenientia. De qua re multa legi poſſunt in Petro Chrysologo ſer. 75, & ſequentibus.

Pet. Chrys.

Secunda difficultas eſt, quomodo variae Angelorum apparitiones, quas Euangelistæ narrant, cum noſtra ſententia cohærent. Et præcipue eſt difficultas de apparitione duorum Angelorum, quam

Lucas refert dicens, Ecce duo viri ſteuerunt ſecus illas in ueste fulgenti.

Quam apparitionem necesse eſt, eſte diſtinctam ab illa, quæ facta eſt Maria Magdalena, quando vidit duos Angelos. Diſtum namque eſt,

Ioan. 10.

quando illas vidit, fuſſe eam ſolam, & ab alijs ſeminiſ ſciuntam, & Ioannes dicit fuſſe extra ſepulchrum: at illi duo Angeli (de quibus Lucas meminat) viſi ſunt ab omnibus illis ſeminiſ existentibus intra ſepulchrum: non apparet autem quando, iuxta ordinem hiftoriæ ſupra poſitum, hi duo Angeli videri potuerint à mulieribus. Quando enim priuum ingressus ſunt in monumentum, tantum videſunt vnum Angelū intus (vt Marcus narrat) poſtea

Marc. 16.

verò non ſunt iterum ad illud reuerſe. Quia eodem Euangelista teſte, diſceſſe ſtatim magno paurore conuicſe.

In explicanda hac difficultate, & repugnantia, qua eſt videtur inter Euangelistas narrantes has apparitiones Angelorum, variae ſunt expeditiones. Quidam ita conciliant, & texunt ſeriem hiftoriæ, vt

Matth. 28.

primò mulieres viderint vnum Angelum extra ſepulchrum ſedentem ſuper lapideum, (vt Matthæus narrat) iuſque moniti mulieres (quibus ipſe dixit, Venite, & videſte locum, vbi poſitus erat Dominus) introeunteſ viderint iuuenem ſedentem in dextera (vt Marcus narrat) ſtatiuſ p̄r timore egressæ ſint. Magdalena porrò, quæ ſola permanifit, iterum ſe inclinans ad monumentum vidit duos Angelos, & Dominiū, atque iterum reuerſa eſt ad discipulos. Interim vero alij duo Angeli apparuerunt reliquis mulieribus, quæ ad monumento timore plenæ, ac animo conſternata diſceſſerant. Hæc vero ſententia mihi probari non potest. Primò, quia eſt pa- rum consentanea narrationi Lucae. Is enim potius ſignificat mulieres vidiffe hos Angelos, intra ſepulchrum, ſic enim ſcribit, Et ingressa non inuenierunt corpus Domini Iefu: & ſadū eſt, dum mente conſernata eſſent de iſo, ecce duo viri ſteuerunt ſecus illas in ueste fulgenti.

Luc. 24.

Et poſquam retulit omnia, quæ Angeli mulieribus diſeruerunt, ſubdit, Et regreſſe a monumento, nuntiuerunt, &c. Ex hoc enim contextu ſatis verofimilis coniectura fit, mulieres ingressas monumentum, antequam exirent, vidiffe Angelos, eorumque verba audiuiſſe. Quod etiam patet ex illis verbiſ Angelorum, Non eſt hic. Erant ergo in ipſo ſepulchro, quod designatur per illud aduerbiū hic. Præterea quia inferius ſignificat Lucas Magdalena affuſſe cum alijs mulieribus, quando iij duo Angeli apparuerunt. Nam poſt citata verba ait, Erant autem Maria Magdalena, & Ioanna, & Maria Iacobī, & catena, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hec. Responderi potest, Lucam non dicere, Magdalena huius viſionis Angelorum interfuſſe: ſed naſtraſſe Apoſtolis, quæ viderat ſimul cum alijs mulieribus. Quod verum eſt potuit, quia licet non omnes ſimul: tamen omnes eadem feri videſſerant, & audierant, & omnes eadem narrarunt Apoſtoliſ. Sed non eſt reuera hæc Euangelistæ mens, cum enim ait, Quæ duebant ad Apoſtolos hæc, aper- tè refert per illud pronomen, hæc, eadem, quæ ipſe narrauerat. Neque eſt verofimile, mentionem facere de Magdalena, & de illa ſcribere, quomodo eadem narraruit, quæ alij mulieres, niſi quia ſignificare voluit, eam affuſſe omnibus, quæ ſcri-

Aaa pſerat

pferat. Accedit, hanc esse sententiam Augustini, & A
communem omnium interpretum: contrariam ve-
ro neque habere fundatum, neque esse necessa-
riam ad explicandam seriem historie, ut ex dicendis
patebit.

Ex his rationibus consequenter infero hanc vi-
sionem Angelorum, quam Lucas narrat, accidisse,
antequam Christus primò appareret Magdalena in specie hortulani. Quia quando hi duo Angeli
apparuerunt, adhuc mulieres non credebat, Chri-
stum vivere, & corpus eius mortuum quærebant,
vt patet ex illis verbis Angelicis, *Quid queritur viuen-
tem cum mortuis?* Sed postquam Magdalena vidit
Dominum, & occurrit alijs mulieribus, eisque num-
riauit, quod viderat, iam non inquirebant *viuentem
cum mortuis*: sed potius ibant nuntiatura Apostolis,
quod Maria viderat, quibus per viam incidenti-
bus iterum CHRISTVS apparuit, vt supra di-
ximus: ergo, si Magdalena affuit huic appari-
tioni Angelorum (vt verè affuit) neesse est, vt ante
primam Christi apparitionem si facta. Dicunt
vero quidam, hanc visionem Angelorum (quam
Lucas narrat) esse eandem cum ea, quam memo-
rat Ioannes: illos tamen Angelos bis loquutos fu-
se, primum soli Magdalena coram alijs, postea om-
nibus. Sed non placet, primò, quia apud Lucam An-
geli apparerunt cum omnes mulieres simulerant,
& intra sepulchrum: apud Ioannem vero, cum Ma-
gdalena esse sola, & in vestibulo, vt exponemus. Se-
cundo, quia vt colligitur ex Ioanne Magdalena sta-
tim post verba & nutus Angelorum conuersa est,
viditq; Dominum: ergo non possunt commodè in-
terponi cetera verba.

Cyrill. Ier.
Beda.
Bucard.

Vt ergo totam hanc rem exponamus, supponen-
dum est ex Cyrillo Ierosolym. catechesi 14. & Beda
libro de locis sanctis, seu de situ Ierusalem capite se-
cundo, & ex Bucardo in libro de descriptione ter-
rae Sanctæ, in prima parte, capite septimo, in sepul-
chro Domini duplum fuisse speluncam, alteram
exteriorem (quam Cyrillus *vestibulum* *sepulchri ap-
pellat*) alteram interiorem, in qua excisum erat se-
pulchrum à paupièto terra tribus palmis erectum.
Inter quæ duo loca ostium erat, in quo lapis fuit po-
sus, quo sepulchrum Domini clausum dicitur in
Euangelio. Ex qua loci descriptione intelligitur illà
exteriorem partem speluncæ respectu diuerorum
dici posse esse extra, & intra sepulchrum. Etenim si
per sepulchrum intelligamus parvam illam & interiorem
speluncam, vbi postum fuit corpus Domini,
reliqua pars dicetur exterior, & qui in illa fuerit, di-
cetur esse extra sepulchrum: si autem per sepulchrum,
seu monumentum intelligamus totam illam speluncam,
sic qui fuerit intra priorem partem eius, dice-
tur esse intra sepulchrum. Hoc ergo supposito, facilè
intelligi potest tota series historia.

Reffonsio.

Primò enim Matthæus dicit, mulieres perueni-
se ad monumentum, & Angelum reuoluisse lapi-
dem, & sedisse super eum. Vnde verisimile fit, lapi-
dem sublatum ab interiori ostio sepulchri positum
esse in exteriori parte speluncæ, ibique Angelum
loquutum cum mulieribus, quæ apud Marcum di-
cuntur ingressæ in monumentum. Quia ingressæ
sunt in priorem partem speluncæ, in qua etiam vi-
derunt inuenient sedentem à dextris, vt idem Mar-
cus narrat: *Atque rectè inrelligitur, eandem esse ap-
paritionem Angeli, quam Matthæus & Marcus nar-
rant, vt August. etiam docuit libr. 3. de consensu Eu-
angelistar. cap. 4. & Theophylact. & alij, quamuis a-
liias etiam afferant rationes conciliandi Matthæum
cum Marco. Quod verò de eadem re loquuntur,
probabile fit primò ex similitudine circumstantia-
rum. Vt ergo enim describit Angelum sedentem,
& indutum ueste candida, & loquentem ad femi-
nas eisdem ferè verbis. Secundo, quia nulla est dis-
sonantia, quæ cogat ad afferendum, illos Angelos*

Concordia
Euangelista
in rec.
fendu ange-
li etiam afferant
rationes conciliandi
Matthæum
cum Marco.
August.
Theophyl.
Matth. 28.
Marc. 16.
August.
Theodor.

fuisse distinctos. Illa enim videtur esse maxima, quod Matth. significat fuisse extra sepulchrum, tum quia dicit, *sedisse super lapidem*: tum quia dixit mulie-
ribus, *Venite, & videite locum, vbi positus erat Dominus.* Marcus autem indicat Angelum visum esse intra
sepulchrum, dum ait, *Intreueritis in monumentum vi-
derunt inuenient, &c.* Vt enim omittam aliam exposi-
tionem Augustini dicentis, hæc verba posse expo-
ni per anticipationem, & aliam Theophylacti, & a-
liorum dicentium, eundem Angelum, qui prius ex-
tra visus fuerat, postea ingressum esse cum mulieribus,
ibiq; iterum sedisse: quæ violentiæ mihi viden-
tur, & parum consentaneæ literæ. Illa explicatio,
quæ ex dictis colligitur, facilissima est, scilicet Marcu-
lo quod fuisse distinctorum fuisse de toto monumento, in cuius par-
te exterior erat lapis sublatus ab ostio interioris spe-
luncæ, ad quam videndum Angelus mulieres inuita-
uit. In alijs vero omnibus nulla est apparentis repug-
nanciam: sed vñus addit, quod alter omisit: vt verbi
gratia, Marcus tantum dicit, *Angelum sedisse: non ve-
rò significat, vbi sedebat.* Quod Mat. addidit, scilicet,
*super lapidem: non tamē exposuit, in quo situ: hoc ve-
rò explicuit Marcus dicens sedisse à dextris.* Quod ita
videtur intelligendum, lapidem sublatum ab ostio
monumenti iacuisse ad dexterā partem ipsius ianuæ
seu hominum volentium ingredi interiorem speluncæ, seu sepulchrum.

Secundo post hanc visionem primi Angeli conuen-
tienti ordine sequitur, quod Lucas narrat. Cum e-
nī, monente Angelo, mulieres ingressæ fuisse se-
pulchrum, ibi viderunt duos viros in ueste ful-
genti, audieruntque omnia, quæ loquuti sunt, po-
stea verò egressæ sunt de monumento. Quod au-

C tem subdit Lucas, *Regresse à monumento nuntiauerunt
hac omnia illi vnde in, & ceteris omnibus, dupliciter ac-
commodari potest ad predictam seriem historie.* Nam si teneamus, has visiones Angelorum accidi-
se, antequam Magdalena reuertetur ad Apostolos (quod Ioannes narrat) optimè, ac consequenter
dici potest, hæc omnia statim facta esse, prout à Lu-
ca narrantur, ita vt egressæ de monumento, ante-
quam villa earum Christum vidisset, omnes fuerint
ad nuntiandum discipulis, quæ viderant. Cui ex-
positioni consonant verba illa, quæ dixit Cleophas
cum Christo loquens Luca 24. *Sed & mulieres qua-
dam ex nosfis teruerunt nos, que ante lucem fuerunt
ad monumentum, & non inueniunt corpore eius venerunt
ad dientes, se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt,
eum viuere, ergo signum est, eas statim reuertas es-
se ad discipulos post visionem Angelorum, ante-*

Luc. 24.

*quam C H R I S T V M viderent. Nam si viderint,
hoc maximè illis nuntiarent, idemque Cleophas
potissimum narrasset. Et iuxta hunc ordinem con-
sequenter dicendum est, iterum fuisse reuertas ad
sepulchrum cum Magdalena, & discipulis, qui-
bus iterum à sepulchro redeuntibus Magdalena
sola permanit, videntque Dominum, & postea ve-
lociter reuertens alias feminas est consequuta,
quibus CHRISTVS iterum apparuit, vt supra ex-
plicatum est. Contra hanc vero expositionem so-
lum potest obici. Quia videtur repugnare ijs, quæ*

*Ioannes referit, nimirum, Magdalena reuertas ad
discipulos dixisse, Tulerunt Dominum meum. Sed re-
spondere potest, vt rurumque accidisse, scilicet, quod
Magdalena id diceret: alij verò affirmarent, se Au-
gelos vidisse. Nam vt supra dixi, fortasse Magdalena
præ nimio affectu, ac turbatione non existimatbat
esse Angelos, sed homines, qui corpus Domini furati
fuerant: vel certè putabat, esse sublatum ab Angelis,
quorum verba, vel præ turbatione non satisintel-
lexit, vel certè non integræ fidem eis adhibuit, aut si in
principio credidit, postea hæstauit: alij verò fortal-
se maiore fecere loquètibus fidem, Cuius signum est
quia exierunt de monumento cum gaudio magno.
(vt Matthæus dicit) & idèo postea narrabant di-
scipulis*

Matth. 28.

Disput. XLIX.

scipulis omnia, quæ viderant. Quod vero Marcus Ait, nemini quicquam dixisse præ timore, intelligeri dum est, vel de custodibus, vel de alijs, qui eis occurserunt, donec peruererint ad discipulos. At vero tenendo cum Augustino & alijs Patribus [quos supra retulimus] Magdalena vel solam, vel cum reliquis sc̄minis, reveram esse ad discipulos, antequam illum Angelum videret, alio modo erit hic Iosus explicandus, ut statim commodius exponeamus.

Tertio igitur, postquam mulieres territæ visione Angelorum, egressæ sunt de monumento, & alia longius disceruerunt, Magdalena permanit in vestibulo sepulchri. Sic enim intelligo, quod Ioannes ait *stabant foris plorans*: vbi se inclinans ad ostium monumenti, ut videret sepulchrum interius, iterum vidit duos Angelos, *vnum ad caput, alium vero ad pedes sepulchri* (vt Ioannes narrat) & tunc Christus apparuit a tergo Magdalena, quem Angeli in p̄cantes signa reverentia illi exhibuerunt, & hec fuit occasio Magdalena conuertendi se retrosum, ut notarunt Chrysostom, homil. 85. in Ioannem, & Athanas. quæstio. 78. ad Antiochum. Postea vero contingere omnia, quæ de vtraque apparitione Christi ad mulieres supra diximus: a tandem id, quod Lucas dixit, mulieres narrasse hæc omnia discipulis. Lucas enim prætermisit apparitiones Christi ad sc̄minas, quas fatis scripserunt alij Euangelista, & ideo narrata visione Angelorum, quam alij prætermisserant, statim gradum fecit ad mulierum narrationem scribendam. Huic vero expositioni obstat possum citata verba ex Cleopha. Quibus responderet potest, mulieres quidem virumque narrasse discipulis, scilicet & Angelos, & Christum vidisse: Cleopha tamen vel non omnia audiuisse, aut intellexisse: vel certe non esse auctum omnia dicere homini peregrino, ne rem nimium absurdam, & incredibilem referre videtur. At ipa omnia in concordiam rediguntur, quæ claritatibus gratia oportet in breuem sumam redigere: id tamen commodius præstabilitus Sectione sequenti.

SECTIO IV.

Quoties apparuerit Christus in ipso Resurrectionis die.

Principio certum est, Christum in die Resurrectionis quinques apparuisse. Quæ sententia fuit Augustini dicto libr. 3. de consensu Euangel. capit. 25. quam D. Tho hic art. 3. ad 3. docuit, & est certa. Nam ferè colligitur ex Euangelistis. Vt enim vidimus, illo die bis apparuit mulieribus, & Lu. 24. dicitur eadem die apparuisse duobus discipulis euntibus Emaus: iij rursum regresi statim Ierosolymam, ut nuntiarent Apostolis quæ viderant, inuenire ceteros discipulos dicentes, *Surrexit Dominus vere, & apparuit Simonis*: statimq; ad eos Dominus ianuis clausis ingreditur, ut idem Lu. Marc. ac Ioan. referunt. Fuerunt ergo quinque apparitiones in illa eadem die præter eam, quæ Virginis facta est. Nam si aliae ab Euangelistis omisæ sunt, ignorantur. Quod vero hæc contigerint, ipsa Dominicæ die, in qua Christus surrexit, constat. Nam Matth. dicit Christum apparuisse sc̄minis *in prima Sabbathi*, & idem dicit Marc. de apparitione facta Magdalena: idemq; est sensus Lucae, qui eam diem vocat *vnam Sabbathi*. Nam vna (more Hebræorum) ponitur pro prima [ut in superioribus diximus] & in eadē die narrat factas esse tres alias apparitiones. Deniq; adit D. Th. cōiecturam, ob quam Christus primo die toties apparuerit, scilicet, ut statim fidem resurrectionis constanter recipenter Apostoli, ceterisq; discipulis. Quia vero de primis duabus apparitionibus, earumq; ordine satis differimus, superest, ut de alijs tribus, ac de earum ordine dicamus.

Fr. Suarez, tom. 2.

Sectio IV. 555

Secundo ergo verisimilius est, certiam apparitionem factam esse Petro. Ita Aug. lib. 3. de conf. Euan. ca. 25. Et solum potest probabili conjectura ostendi: Nam solus Lucas obiter hanc apparitionem attigit, non tam illam describendo, quam referendo, quid de illa discipuli iactarent. Paul. vero 1. ad Cor. 15. huius apparitionis meminit ijs verbis, *Christus resurrexit tertia die secundum scripturas, & visus est Cepha, & post hoc vndeclim*. Ex quibus verbis aliqui colligere voluerūt, Christum primum apparuisse Petro, quia Paulus hanc apparitionem primo loco ponit. Sed est sententia omnino falsa, & repugnans Euāgelio Marci, nec habet in Paulo fundamentum. Quia ipse non affirmat, Christum primum apparuisse Petro, sed solum inter apparitiones, quas narrat, hanc ponit primo loco. Quia reuera fuit prior cæteris ibi descripsi: tamen, sicut non omnes ibi scripta sunt, ita non fuit hæc prima omnium apparitionum absolute, & simpliciter. Sicut etiam Paulus ponit secundo loco apparitionem factam vndeclim discipulis, quæ sine dubio videretur esse illa, quæ facta est octauo die à resurrectione Domini: vel illa, quæ facta est tecumembribus vndeclim discipulis. Nam illa, quæ facta est ipso die resurrectionis ad vesperam, non est facta vndeclim (aberat enim Thomas ut constat ex Ioanne) non igitur fuit ordine secunda, sed ut minimum sexta: ponitur tamen a Paulo secundo loco respectu earum, de quibus ipse scripsit. Sitergo certum, hanc apparitionem factam Petro fuisse post primam apparitionem factam Maria Magdalena. Quod vero etiam fuit post secundam factam mulieribus, nō est ita evidens in Euāgelio, est autem valde verisimile: si consideremus ea, quæ hactenus diximus de apparitionibus factis mulieribus, quod statim amplius explicabimus. Item colligi potest ex Matthæo qui referit, Christus, postquam apparuit mulieribus in via, dixisse illis, *Itenuntiante fratribus meis*, indicans usque ad illud tempus nemini discipulorum apparuisse. Deniq; Cyr. lib. 12. in Ioan. 15. & 25. congruentiam redit, ob quam Christus prius sc̄minis, quam viris apparuerit: ut sius prima mulier, inquit, diabolo ministravit, sic Christo ministret mulier regnum. Et Chrysostom. 90. in Matt. Considera, inquit, quomodo & ipse per hanc mulieres resurrectionem discipulis annuntiat, huiusmodi sexum plurimum iugominia obnoxium in honorem, sive bonas adducens, & fatiscentem curans. Addit Euthymius.

D 68. in Matth. Quæ ante omnes diluculo surrexerant, ante omnes vidit se Dominum in mercedem sui studij, suæ festinationis. Relinquit ergo, hanc apparitionem Petri posteriorum fuisse duabus factis mulieribus. Quod vero antecesserit duas sequentes, probatur. Et primo de apparitione facta discipulis cōgregatis ianuis clausis, res est evidens ex Luca, qui narrat, ante ingressum Christi in concaculum ianuis clausis, dixisse discipulos, *Surrexit Dominus vere, & apparuit Simonis*. Deinde, de alia apparitione facta duobus discipulis euntibus Emaus fit probabilis conjectura ex Luca. Dicit n. eadem hora reuersos esse illos Ierosolymam, & inueniisse discipulos dicentes, apparuisse Dominum Simonem: ergo præcesserat illa apparitione. Dices, Dum illi discipuli redierunt ab Emaus in concaculum, potuit Christus apparere Simonem, & ipse Simon narrare alii discipulis. Propter hanc responsionem non dixi hoc esse certum, esse tamen verisimile, tum quia nulla est ratio ad excogitandum, in illo breui intervallo temporis apparuisse Petro, & congregatos esse discipulos, ac Petrum sibi factam apparitionem eis retulisse. Tum etiam, quia per se fuit conueniens, ut inter viros primo appareret Petro, vel quia futurus erat caput omnium, vel ne videretur neglectus propter peccatum commissum: sed indicaretur potius, quam esset utilis pœnitentia, quantaq; Christi charitas, & solicitude consolandi discipulum magno meore confessum ob crimen commissum. Nam propter has causas etiam angelus loquens ad sc̄minas,

Aaa 2 specia-

Ioan. 20.

Chrysostom
Athanas.

In die resur-
rectionis di-
scipulis qui
quæ Christi
fuerunt.

Matth. 28.
Marc. 16.
Luc. 24.
D. Thom.

Tertia appa-
ritione Christi
in die resur-
ctionis Petri
facta.

August.

Matth. 28.

Cyril. Alex.

Euthymius.

Luc. 24.

Responsum

speciale fecit Petri mentionem, dicens, *Ite, dicite, discipulis eius & Petro.* Et fortasse hoc etiam voluit indicare Paulus primo loco numerans hanc apparitionem Petri. Denique Christus apparuit duobus discipulis aduersperascente iam die, ut colligitur ex illis verbis, *Quoniam aduersperasit, & inclinata est iam dies, & quando illi discipuli redierunt ad reliquos discipulos, iam erat ferò, ut colligitur ex Ioan. 20. ergo verisimile est anteas apparuisse Petro. Quapropter, licet Evangeliste non explicitent, quomodo haec apparitio iuxta seriem historiarum facta sit: probabiliter tamen exponendo verba Lucæ, coniectare possumus, quomodo res haec acciderit. Dicit enim Lucas, postquam mulieres narrarunt Apostolos, quæ videbant, Petrum cucurisse ad monumētum, et procumbens ait, *vidit linæamina sola posita, & abiit secum mirans, quod factum fuerat.* Et licet Augustinus supra existimat, hanc profectionem Petri ad monumētum esse eandem cum ea, quam Ioannes narrat, a Luca vero esse narratam per recapitulationem, aliquantulum inuerso ordine historiarum nihilominus dici probabiliter potest, siue diuersam. Nam Petrus, & Ioannes iuerunt ad monumētum, priusquam mulieres narrarent, se vidisse Dominum: imo fortasse etiam ait tequam angelos viderent. Lucas vero significat hunc posteriorem cursum Petri siue post secundam reuersionem mulierum narrantium, se vidisse angelos, & fortasse etiam Dominum, ut supra exposuimus. At qui per se credibile est, postquam denuo Petrus audiuit mulieres dicentes, se vidisse Christum, siue valde anxium; ac follicitum de inquirendo, & videntendo illo, cumque ipse nihil aliud praestare posset, rediisse iterum ad monumētum, præsertim cum audiisset mulieres ibi perseuerantes tandem eum vidisse. Et hinc vterius sic coniectura, sicut apparuit Christus mulieribus reuertentibus à sepulcro, ita etiam tunc occuruisse Petro, quando Iolus redibat admarcas, quod factum fuerat.*

4. *Apparitio in die resurrectionis facta a discipulis eam in Emauitem.* *Marc. 16.* *Luc. 24.*

Tertio iam ex dictis constat, quartam apparitionem huius diei fuisse factam duobus discipulis, quā Lucas fūsē persequitur. De qua pauca breuiter notanda sunt, quā ad veritatem & fidem historię exflorandam sunt necessaria: reliqua enim expositis Euangeliorum relinquimus. Primum est, hāc eandem apparitionem attigitse Marcum cum dixit. *Post hoc autem duobus ex his ambulantibus offendit est in alia effigie, euntibus in villam.* Nam licet Euthy. c. 48. in Marcum, contrarium sentiat, qui propterea sex apparitiones ponit factas hoc die, & tertiam esse hanc de duobus discipulis, quam narrat Marcus: quartam apparitionem Petri, quintam vero hanc, quam nos quarto loco ponimus. Ceterum hāc est sententia Augustini, ceterorum Patrum, ac expositorum: nec est villam fundamentum ad has apparitiones distinguendas. Nam quod Marcus dixit, apparuisse Christum illis in alia effigie, Lucas explicit his verbis, *Oculi autem eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.* Ideo enim tenebantur, quia aliter immutabantur ab obiecto, & hoc erat apparere in alia effigie, vt in superioribus explicatū reliquimus. Deinde, quod Marcus dicit, illos discipulos iuuisse in villam: Lucas vero in castellum, perinde est. Quia, si latinas voces attendamus, eandem ferē habent significacionem: Gracē autē dicitur in Marc. c. 12. *in villa.* in Luca vero c. 18. *in nāpū,* verumque tamē significare potest *villam vel p. agnū.* Quia vero parum distabat Ierosolymis, & intraterritorium eius continebatur, ideo à Marco nomine, *agni,* aut *predi* significatur, quamvis effet oppidum non ignobile, vt sumi potest ex Iosepho lib. 17. antiquitat. cap. 12. & libr. 4. de bello Iudaico, capit. 1. & Plinio libro 5. Historie, capit. 14. & Sozomeno libro 3. historie, capit. 20. & Hieronymo lib. de locis Hebraicis, qui dicit, illud oppidum postea vocatum esse Nicopolin, fuisseque in signem Palestinae ciuitatem.

A Solum illud, quod maximè mouit Euthymium, Obiectio.
Euthym. potest aliquam difficultatem ingerere. Nam Marcus dicit, hos discipulos nuntiasse ceteris, quæ viderat, & neq; ip[s]i credidisse: Lucas verò ait, hos duos, cum reveri fuissent, inueniuerunt discipulos iam eredentes, & dicentes. *Surrexit Dominus vere, & apparuit Simon.* Qui ergo fieri potest, ut illis eandem sententiam confirmantibus non crederent? Hinc ergo colligit Euthymius prius venisse illos duos, de quibus loquitur Marcus, annuntiantes porro quæ viderant, Marc. 16. nec ijs habitam fidem: postea verò venienti Petro credidisse, tāquam viro maioris autoritatis, & principi ceterorum. Dicendum vero est, in ea multitudo discipulorum quosdam fuisse, qui Petro crediderunt, se vidisse Dominum: alios vero neq; Petro, neque duobus discipulis superuenientibus credidisse. Et ita fieri potuit, ut hi duo venientes inuenient aliquos qui dicarent, *surrexit Dominus vere, & apparuit Simon:* alios vero qui fidem non adhiberent his, quæ ipsi narrabant. Vnde vtrumq; est verum, eram si afferatur respectu vniuersi multitudinis, de qua secundum personarum varietatem varia dicuntur, quæ secum non pugnant. Hoc autem ita accidisse ex ipso Euangelio Lucæ colligi potest. Dicit enim, hos discipulos regressos in Ierusalem inuenientes congregatos vnde cim, & ceteros, qui cum eis erant, dicentes, *surrexit Dominus vere.* Hinc enim colligitur, fuisse inter eos Thomam [erat enim vnius ex vnde cim] ille autem non credebat, nece dicebat, *Surrexit Dominus vere.* Nam etiam post sequentem apparitionem dicit, loan. 29. *Nisi videro, non credam.* Nō ergo credidit duobus discipulis narrantibus: per se autem credibile est, habuisse aliquos suæ incredulitatis affectos. Verè ergo dixit Marcus illis narrantibus discipulos non credidisse. Quia non est sensus, neminem credidisse, sed aliquos, vel plures.

Secundò notandum in hac apparitione est, Lucam vnius ex his discipulis nomen aperuisse, quem Cleopham vocat, de quo in superioribus nonnulli diximus agentes de Maria Cleopha, nisi fortasse hic sit aliis nobis ignotus eiusdem nominis. Hieronymus vero supra dicit, hunc Cleopham fuisse municipem illius oppidi Emaus. Porro de socio Cleopha Lucas nihil dicit. Vnde aliqui suspicati sunt, eum fuisse ipsum Lucam, ut Theophylactus in Lucam referat. Quod tamen non appetat verisimile. Quia Lucas non videtur fuisse ex discipulis, qui cum Domino conuersati sunt, sicut ex p[ro]le significat initio sui Euangelij, dicens, *Sicut nobis tradiderunt, qui à principio ipsi viderunt*. Nam si ipse fuisse ex discipulis, qui cum Christo conuixerant, potius diceret, se scribere ea, quæ viderat: Cleophas autem, & socius eius fuerunt ex discipulis Christi (vt Lucas ipse narrat) est ergo incertum, & incognitum, quis ille fuerit. Ambrosius vero capite ultimo Luca eum appellat *Ammaon*, quod nescio unde sumpergit, nisi fortasse creditit eum fuisse ex vico Emaus, & inde sic appellari, quasi ab Emaus. Reliqua, quæ in hac apparitione Lucas narrat [quod attinet ad historiam] non habent difficultatem. Posset autem hic quæsti, quomodo Christus ab eis non fuerit cognitus, neque de facie, neque ex voce. Item quomodo *CHRISTVS* finxerit, ignorare, quæ facta erant, vel que longius ire abfque formalis fictione, seu mendacio. Rursum, quæ fuerint illa scriptura testimonia, quæ de seipso interpretantur. Sed hac omnia in superioribus exposta sunt. Præterea inquiri potest, quomodo Christus panem benedixerit, & an consecraverit, vel quomodo agnitus fuerit in fractione panis. Sed hac in materia de Eucharistia tractandare referuamus in sequenti tomo.

Quarto dicendum est , Christum apparuisse discipulis congregatis in coenaculo ianuis clausis eadem die Dominicae resurrectionis noctu , vel initio noctis in diversis regionibus facta discipulis in coenaculo

Disput. XLIX.

LIN. 24.

Ioann. 20.

Abulens.

Athanaf.

Ignat.
Euseb.
Tertul.

Obiectio.

s. Synod.
Responsio.

noctis, & hanc esse quintam, & ultimam apparitionem illius diei. Hoc totum constat ex dictis, & ex narratione Lucæ, & Ioannis. In quibus illud est obseruandum, eandem [fine dubio] apparitionem recentere. Nam licet vnuis multa addat, quæ alter omisit, & è conuerso; tamen in nulla re vnuis alteri est contrarius, & in multis conueniunt, quæ satis indicant, de eadem re esse sermonem. Lucas enim finita narratione discipulorum redeuntum, subdit. *Dum autem haec loquerentur, sicut Iesus in medio eorum.* Ex quo constat, hanc apparitionem factam esse hora secunda, vel tertia noctis. Oportuit enim tantum temporis, & minimum, consumere illos discipulos in reditu, cum dicat Lucas distare Emauentem ab Ierosolymis sexaginta stadiis, hoc est septem milliaribus cum dimidio, seu duabus leucis cum dimidio, Ioannes vero dicit, *cum sero factum esset die illo.* Ergo signum est eos loqui de eodem tempore, atque adeo de eadem apparitione: & vtterque dicit, *stetit Iesus in medio discipulorum, eosque salutasse his verbis, Pax vobis, & ostendisse eis manus, & pedes, seu latus, dicens, Palpate, & vide, &c.* Et quamvis Abulensis paradoxo. 5. capite. 37. neget, discipulos tunc tetricissime Dominum, nec voluisse experiri veritatem corporis eius: quoniam illud fuisse signum imperfectissima fidei: quam tamen Christus in eis tunc non reprehendit, sicut postea fecit in Thoma. Nihilominus tamen probabilitas videtur, tunc discipulos Christi corpus contrectasse. Quia, licet demus, non habuisse tam imperfectam fidem, vt hoc eis esset necessarium: tamen ad maiorem fidei confirmationem id Christus fieri voluit. Et ita docet expressæ Athanaf. orat. coht. Arian. in hac verba. *Ex Deo, Deus est Verbum, Vbi tractans illa verba, Palpate, & vide, omnes (inquit) cobortationem ad se palpandum inuitabat, suu specimen, & approbationem exhibebat comedendo, & contrectationem ferendo. Res enim ea operè completa fuit.* Et idem affirmit Ignat. epistol. 10. ad Smyrnæn. Euseb. libr. 3. histor. cap. 80. alias 36. & Tertul. libr. de carne Christi. cap. 5. Et in superioribus multa terigitur, quæ hanc sententiam confirmant. Denique præter hoc testimonium resurrectionis, Lucas addit aliud, scilicet, comedisse cum eis, & multa exscriptura docuisse, quæ Ioannes quidem omittit, sed non negat. Sicut etiam Ioannes addit, Christum dedit tunc discipulis Spiritum sanctum, & potestem remittendi, & retinendi peccata, quod Lucas prætermisit.

Hinc vero oritur prima difficultas, seu repugnatio inter has narrationes. Quia Lucas dicit Christum promisisse tunc Spiritum sanctum discipulis: qui autem promittit, non tunc dat, cum promittit: sed potius differat in posterum: Ioannes autem dicit tunc dedisse. vt patet ex illis verbis, *Accipite Spiritum sanctum.* Quia cum fuerint verba Christi, non potuerunt non esse efficacia. Porro quidam dixerunt (vt Chrysostom. refert, & Euthym. ac Theophylact. in Ioannem,) non improbat non tunc dedisse Spiritum sanctum, sed aptitudinem ad illum recipiendum. Quibus faret idem Chrysostom, hom. 1. in aet. dicens posse exponi. *Accipite Spiritum sanctum id est, accipietis Spiritum sanctum.* Sed nihilominus hæc interpretatio omnino est improbanda & videatur damnata in 5. Synod. collat. 8. capit. 12. vbi de Theodor. Mopsuesteno dicitur. *Inter alias innumerabiles blasphemias auius est dicere, quod post resurrectionem, cum insuffiasset Dominus discipulis, & dixisset. Accipite Spiritum sanctum, non dedit eis Spiritum sanctum, sed figurata tantum insufflavit.* Denique illa interpretatio est & contra vim, ac veritatem verborum Christi: & contra Patrum expositionem, & Ecclesiæ sensum. Etenim si tunc non dedit Spiritum sanctum: nec potestatem remittendi peccata dedit. Eodem enim modo vtroque loquutus est. Dicendum est ergo, tunc dedit illis Spiritum sanctum,

Fr. Suarez. tom. 2.

Sectio III.

557

A non tam ad propriam eorum sanctificationem, *spiritus sanctus* quam quoad potestatem supernaturalem ordinis *spiritus potest* remittenda peccata. Nam, quia remissio peccatorum Spiritui sancto appropriatur, merito cum potest remittendi peccata confertur; *spiritus sanctus* dari dicitur. Non est tamen negandum: quin etiam tunc simul cum potestate data sit discipulis gratia Spiritus sancti ad propriam eorum sanctificationem, quatenus necessaria est, ad dignè, sanctèque videntum illa potestate, sicut nunc datur in sacramentum ordinis, si suscipiens dispositus. Plenitudo autem Spiritus sancti, tam quoad perfectionem propriæ sanctificationis, & confirmationis in gratia, quam quoad varia dona, & gratias gratis datae non est tunc data, sed in die Pentecostes: tunc vero fuit promissa, vt Lucas dixit. Et ita nulla est repugnatio. Quia idem Spiritus sanctus sub una ratione est datus: sub alia promissus. Atque in hunc modum tandem exponit Chrysostom. & re ipsa eadem est sententia Cyrilli libro. 12. capite. 56. Hieronym. Ep. 150. ad Hedibiam quæst. 9. & Augustin. lib. 4. de Trinitat. cap. 20. qui licet in modo explicandi non nihil differant, non tamen docent contraria: sed unus magis explicat, quod alter omittit. Summa vero omnium in his, quæ diximus continetur. Prolixior vero disputatione de sensu, & intelligentia horum verborum Christi, & quomodo in eis continetur institutione sacramenti penitentia (vt Concilium Tridentinum definitum sens. 24.) non est hoc loco tractanda. Habet enim proprium locum in materia de penitentia, quam in tomum quartum huius tertiae partis reseruamus.

Secunda difficultas in praedicta narratione est; quia Lucas significat, interfuisse tunc Thomam, cum Christus ad discipulos ingressus est. Dicit enim Cleopham, & sicutum eius inuenisse undecim congregatos, quorum unus erat Thomas (vt supra notauimus) statim verò subdit. *Dum autem haec loquuntur, stetit Iesus in medio eorum: at Ioannes negat, ibi affuisse Thomam.* Respondetur, hoc posterius sine dubio esse verum. Lucas verò tribus modis exponi solet. Primo, vt illa vox, undeim, non denotet in rigore numerum personarum: sed per synecdochem vel appropriationem significet collegium Apostolicum, quod tunc ex undecim constabat, & potuit dici adesse, vbi maior pars aderat. Cæterum hac expositio non placet. Tum quia est contra propriam verbi significationem. Undecim enim non significat collegium, sed numerum, unde non dicit Lucas. In ian. cap. 549, *venerunt congregatum, sed congregatos undecim, & eos, qui 127. cum eis erant, & paulò superiori, vt explicaret, scloqui de numero personarum, dicit, Narrauerunt hac omnia Euthym. illu undecim. Tum etiam, quia eo tempore undecim in Luc. c. 83. Apostoli nōdum erant propriè congregati in unum corpus, seu collegium, neq; habebat nomen impositum, quo per modum vnuis mystici corporis significaretur.*

Secunda expositio est Euthymij, Lucam enim erat Matthiam inter videcum. Quia licet tunc non esset sufficiens locus Iuda: respexit tamen Lucas ad tempus, in quo scribebat: in quo iam Matthias unus erat ex undecim Apostolis, secluso Thoma. In quam sententiam referri potest Chrysostom. homil. 86. in Ioann. quatenus dicit, *Thomam absuisses quia credibile est ex fuga nondum redisse.* Quod etiam sequuntur Theophylact. & Euthym. in Ioan. Nam hinc necessario fit, Thomam non fuisse congregatum cum undecim, quando duo discipuli venerunt. Sed neque hæc solutio placet. Quia vel magnam inducit æquiuocationem, vel necessario ex illa sequitur, vbi in tota historiæ resurrectionis hominum, tunc undecim, vel non comprehendendi Thomam, sed Matthiam, vel posse etiam excludi aliquem alium ex Apostolis, & loco illius substituit Matthiam, quæ omnia sunt absurdâ. Nam reuera Euangelistæ in hu-

2. Expositio.

Euthym.
Chrysostom.
Theoph.
Euthym.

Aaa 3 iulmæ

iusmodi numero respexerunt ad tempus, de quo
scribabant, & ita Math. capite 28. per antonomasiā
vocat, *vnde* *decim* *discipulos*, & Marc. capite 16. simpliciter
vocat, *illos* *vnde* *decim*. Et idem Lucas Act. 1. post ele-
ctionem Matthiae dicit, *annumeratum esse* cum *vnde* *decim*
Apollolis.

Vera ergo responsio est, cum duo discipuli Ema-
unte redijssent, adfuisse Thomam: intercessisse ta-
men aliquod tempus ante apparitionem Domini,
in quo Thomas discessit: vel quia non credebat,
qua narrabantur: velalia oblate occasione, quam
inquirere superuacaneum est, cum innumeræ pos-
sint facile occurtere. Ita ferè Augustin. 3. de conser-
Euangel. cap. 25. Beda, Lyranus, & alij in Lucam.
Neque obstat verbum illud Lucae, *Dum autem he lo-
quuntur*, quia in primis illo modo loquendi solum
significatur, paulo post totum illud accidisse. Dein-
de quia credibile est, illos discipulos totam historiam
apparitionis sibi factæ prolixè narrasse: Thomam
vero finem non expectatæ, quod nugas, & delira-
menta ea omnia esse sibi persuaderet. Quod tamen
(vt notant Augu. tract. 21. in Ioan. & Gregor. hom.
20. in Euang.) non sine speciali Dei prouidentia fa-
ctum est, tum ut Thomas vlcus sua in credulitatem
ostenderet, & perfectius, ac solidius curaretur: tum
propter nostram utilitatem, & maiorem fidei confir-
mationem. Cætera qua de hac apparitione dici po-
terant, & ad mysterium resurrectionis pertinent, in
superioribus tractata sunt, scilicet, quomodo vul-
nera manserint in Christi corpore, & quanto illud
intrauerit ianuis clausis, & se tangendum, palpan-
dum præbuerit, & cum alijs comedenter. Reli-
qua vero, quæ ad alia mysteria spectant, in propria
loca remittimus.

Primo resur- Ex his, quæ de his quinque apparitionibus dixi-
rectionis die mus, facile erit ad breuem sumimam redigere om-
æ Christologe- nia, quæ primo die resurrectionis suæ Christus Do-
gia qua. minus, ad ostendendam, & confirmandam suam re-
surrectionem, gesit. Resurrexit enim summo ma-
næ, & statim matri suæ apparuit. Interim veniunt
mulieres ad monumentum, eisque propè acceden-
tibus opera Angeli terræmotus factus est, & lapis è
monumento reuolutus. Quo viso redeunt mulie-
res ad Apostolos, & Magdalena narrat Petro ac Io-
anni, ablatum corpus Iesu. Veniunt hi ad monu-
mentum, & vident omnia, quæ à mulieribus acce-
perant: redeunt tamen non viso Domino. Mulieres
vero, quæ cum eis iterum velerant, in monumento
manent: cumque ibi adesent, viderunt Angelum
sedentem super lapidem in vestibulo sepulchri: cu-
ius monitu ingrediuntur sepulchrum, ibique con-
spicunt duos vt in ore duorum, vel trium testium
staret resurrectionis verbum. Porro mulieres terri-
ta exuent de monumento, & alia quidem procul
recedunt. Maria autem manet plorans in vestibulo
iterum, atque iterum inflectens fæce ad scrutan-
dum sepulchrum, vbi iterum Angelos aspergit, &
paulo post conuersa retrorsum vedit Dominum.
A quo iussa nuntiare discipulis, quæ viderat, e-
greditur ocyus, breuitate cæteras mulieres conse-
quitur, quibus narrat, quæ viderat, & omnes gau-
dio, & admiratione perfusa iter eadem sedulitate
prosequuntur. Dum autem ita incedunt, omnibus
rursum Christus in via ostenditur: quo adorato ad
discipulos iterum mittuntur. Perueniunt illæ ad
cenaculum, narrant quæ audierant, & viderant: nul-
lus tamen eis fidem adhibet: quin potius duo è di-
scipulis penè desperati in oppidum, cuius fortasse e-
rant in celo, discedunt. Petrus verò ductus deside-
rio videndi Dominum, iterum ad mouimentum vé-
niens, eadem, quæ prius viderat, intuetur, cumq; ad
mirabundus, ac cogitabundus rediret, ecce subito fit
ei Christus obuiam, consolatq; mærentem, & ad
cōdiscipulos mittit. Quo facto ad reuocandos duos

alias discipulos properat Christus, eiusque fit via
comes, ac tandem se illis cognoscendum præbet in
fractione panis. Redeunt illi ad cenaculum, ubi so-
cios congregatos inueniunt de apparitione Petro
facta colloquentes, quibus ipsi narrant, quomodo à
se quoque fuerit visus, & cognitus. Denique, dum
hęc geruntur, Christus stetit in medio eorum ac va-
rijs modis se verè resurrexisse ostendit, siccę grauis
funt discipuli viso Domino.

Artic. V.

Quoties, & quo ordine apparuerit Christus post
diem resurrectionis usque ad ascensionem
suam.

Expositis his, quæ primo die resurrectionis sunt gesta, superest, ut ceteras apparitiones ad huins materia complementum percurramus. Quod breuius expeditri poterit, quia & Euangelista pauca de ijs scribunt, & minor est in eis varietas, ac difficultas.

Primò dicendum est, post diem resurrectionis Christi populi, non apparuisse Christum discipulis usque ad octauum diem, in quo sexta apparitio in ordine facta est. Loquimur de ijs, quæ scripta sunt. Nam de ijs, quæ in illis intermediiis diebus acciderunt, nihil est memorie proditum, & hoc sensu intelligenda sunt *1 Cor. 15. 3-7.*

omnia, quae dicemus. Et ita est certa allettio ex Iohann. 20. vbi tantum haec apparitio narratur, & patet amplius ex sequenti assertione. In haec vero apparitione nihil noui accidit ad manifestandam resurrectionem pertinens, quod in superioribus explicatum non sit. Agere autem de priori Thomae infidelitate, & de fide, quam in hac apparitione concepit, ac de sensu illorum verborum, **Dominus meus, deus meus, deus Christi** sicut in **Quaest. de aliis**.

Dicitur *meus*, deinceps *Carissimam tentationem*, *Quia viae*
me, Thoma, credidisti, Beati, qui non viderunt, & credi-
derunt, non est nostri instituti: in materia tamen de
Fide, & de Trinitate multa de his dici solent. Illud
solum aduertere oportet, ex illis verbis Christi in-
trulisse quosdam, Thoman non tetigisse Christum:
sed viso illo statim credidisse. Quia Christus non
*dixit, *Quia tetigisti me*, sed, *quia vidisti*, quod sentit*
Euthym. Ioann. 20. Sed in primis (vt Aug. notauit tractat. 121. in Ioan.) ex verbis Christi hoc colla-
*gi non potest. Nam verbum *videndi*, visitata si-*
gnificatione non tantum de aspectu, sed etiam de
omni experientia sensibus facta dici solet. Vn-

de sensu proprio verborum Christi est, beati qui eas res, quas experti non sunt, neque sensibus percepunt, credidere. Qui sensu satis confirmatur ex superioribus verbis eiusdem Christi. *Infer digitum tuum* *huc*, & *vide manus meas*. *Nam inferre digitum* non ad *visum* *speciat*: *sed ad explorationem tactus*.

Videte ergo ibi nihil aliud est, quam sensu experiri. Quocirca certum esse debet, Thomam tetigisse Christi vulnera. Quod testantur Athanas. orat. cista, Sectione praecedenti, & Aug. tractat. 12. in Ioann. E qui non solum dicit, Thomam tetigisse, sed etiam per hoc quod videbat, atque tangebat, remota dubitatione, credidisse, Itaque sentit per contactum ad fidem peruenisse. Et idem sentiunt Cyril. 12. in Ioan. cap. 58. & Chrys. hom. 86. in Ioan. & Gregor. hom. 26. in Euan- gelia. Tertul. lib. de Anima, capite 17. & alijs. At si hoc pertinuit ad maiorem attestationem, & confirmationem resurrectionis propter quam Christus haec omnia faciebat.

Vltimo est in hac apparitione obseruandum, Rupertum libro decimo quarto in Ioannem exstimassemus hanc apparitionem non fuisse factam Ierosolymis in eodem cenaculo, in quo facta fuerat quinta apparitio in die resurrectionis; sed in Galilaea. Tum quia cum Apostoli accepissent praeceptum a Chri-

Quo éundi in Galilæa, non videtur verisimile tot diebus distulisse profecionem, Ierosolymisque mansisse. Tum etiam quia Hieronym. Matth. 28. interpretans apparitionem in Galilæa factam, quam ibi Matth. narrat, inquit, *Tum manifestum ostenditur Thoma, & latus lancea vulneratum, & manus fixas demonstrat clavis.* Nihilominus certum existimo, hanc apparitionem factam esse in eodem loco, atque eisdem ianuis clavis. Quæ est sententia Augustini. Chrysost. Cyrril., & fere omnium in hunc locum. Et patet ex contextu Ioannis. Et post dies octo iterum erant discipuli eius: ubi illæ particulae, iterum & intus, aperte indicant seipso fuisse congregatos in illo loco, & absente Thoma, Christum sterile in medio eorum, & postea eodem iterum conuenientem præsentem Thoma. Et idem colligi potest ex similitudine aliorum verborum, & totius narrationis. Item quod hæc apparitione non sit illa facta in Galilæa, quam narrat Matth. videtur euides. Quia illa apparitione facta est in monte, vt colligitur ex illis verbis Matth. *Aberunt in Galilæam in montem, ubi constituerat illus Iesus, & videntes eum adoraverunt.* Vbi Hieronym. Post resurrectionem Iesus in monte Galilæa confitetur. Hæc autem apparitione facta est ianuis clavis, quomodo ergo possunt esse vera, & eadem. Nisi quis cum Ruperto dicat, apparuisse in Galilæa in domo aliqua supra montem adiuncta, quam Ruperts dicit, fuisse domum B. Virginis in ciuitate Nazareth, quæ in monte adiuncta erat, vt dicitur Luc. 4. Sed hoc totū valde est voluntariū, & præter sinceram verborum expositionem. Neque existimo Hieronymum sensisse contrarium. Non enim dicit, tunc Christum primo fuisse ostensum Thomæ, sed manifestius fuisse ostensum. Quæ verba potius indicant, iam ante fuisse illi ostensum. Tū autem dicitur manifestius fuisse id factum, vel quia non iam inter priuatos parientes: sed media luce, & cōram pluribus cōfibus se ostendit. Vel certe, quia ipsam iterata ostensio est maior eiusdem rei, veritatisque confirmatione, ac declaratio. Quod autem discipuli distulerint perfectionem in Galilæa per octo dies, non est mirandum. Primum quia oportebat, prius omnes Christi sectatores de hoc admoniri, & ad profecionem parari, & præsertim expedirebat, ipsius Thomam reuocari, ac persuaderi, vt una cum aliis proficieretur. Deinde propter Indorum turbationem oportebat paulatim progredi, & aliquam moram interponere, vt securius possent incedere.

Septima
Christi re-
surgens
apparitio
facta.

Ioan. 21.

Secundo dicendum est, septimam apparitionem fuisse ad mare Tyberiadis presentibus quatuor Apostolis, Petro, Thoma, Ioanne, & Ioanne fratre eius. Nathanaele, & duobus aliis discipulis, prout latenter narrat Ioann. ca. 21. Ex cuius verbis constant satis aperte omnes circumstantiae huius apparitionis, & quomodo in ea Christus variis modis suam resurrectionem confirmari. Quod vero acciderit prædicto ordine, colligi potest ex illis verbis. *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis.* Hæc enim verba non possunt simpliciter intelligi, numerando omnes apparitiones, neque etiam numerando apparitiones factas viris, tametli velutum discipulorum nomine viros interpretari: quia cōstat ex dictis, plures ante apparitionem factam viris, quam feminis: ergo necessario intelligendum est, hanc esse apparitionem tertiam, vel inter eas, quæ facta sunt multis discipulis simul, & ita sit, primam, & secundam ex his tribus fuisse duas ante factam in conaculo ianuis clavis. Nam in omnibus aliis non apparuerat, nisi vel feminis, vel vni Petro, vel ad summum duobus discipulis. Concluditur ergo hanc apparitionem fuisse proxime sequitam post aliari factam octauo die resurrectionis, arque ita esse ordine septimam. Vel certe exponere possumus hanc fuisse tertiam apparitionem in ordine narrationis Ioannis, non simpliciter, quia hoc modo potius est quarta, cum prius

A narrauerit apparitionem factam Magdalæ: sed respectu virorum, & multitudinis discipulorum. Et hoc sensu idem concludi potest, quia verisimile est: Ioannæ more suo seruasse rerum gestarum ordinem in historię narratione. Præsertim quia indubitatum videtur, hanc apparitionem non euensi ante trāactum octauum resurrectionis diem. Nam (vt diximus) discipuli usque ad octauum diem Ierosolymis manserunt: hæc autem apparitione in Galilæa, facta est. Nam mare Tyberiadis in Galilæa erat. Quid autem fuerit prima omnium, quæ facta sunt in Galilæa eadem sit coniectura ex prædictis verbis Ioannis, & ex ordine narrationis. Vnde Glossa interlinealis alter exponens prædicta verba eandem sententiam confirmat. Dicit enim hunc fuisse tertium diem, in quo Christus se manifestauit. Primus enim fuit dies resurrectionis: secundus, dies octauus: tertius, in quo præsens apparitione fuit facta, de quo quantum à superioribus differt, ignoratur. Dices, *In principio huius narrationis ait Ioannes. Postea manifestauit se iterum Iesus.* Ergo iam prius se manifestauerat in Galilæa. Respondeo negando consequentiam, quia particula, *sterum*, solum denotat iterationem similiis rei gestæ. Dicit ergo Ioannes, iterum se Christum manifestasse, quia iam prius se manifestauerat, licet non in Galilæa. Nec refert, quod non semel tantum: sed sèpse manifestauerat, quia particula *iterum* non significat idem, quod *secundo*, sed potius idem, quod *iterum*, Hispanæ, otra ve. Quod si quis contendat significare idem, quod *secundo*, & dicere rationem ad solam aliam priorem apparitionem dicit, hanc fuisse secundam apparitionem factam præsentem Thoma. Vnde, cum Euangelista proximo narrasset apparitionem factam Thoma, subdit, iterum Iesum se ostendisse Thomæ cum aliis discipulis.

C Continet autem apparitione hæc duas præcipuas partes. Prior propriè pertinet ad manifestationem, & confirmationem resurrectionis Christi, & ideo finita narratione huius partis subdit Ioannes. *Hoc iam tertio manifestatus se iterum Iesus*, & tota huius partis narratione est clara, & multa continet mysteria secundum mysticam interpretationem, sed non est nostri in stiri hæc prosequi. Neque in his, quæ spectant ad confirmandum mysterium resurrectionis, de quo agimus, specialis difficultas occurrit. Legatur Greg. hom. 24. in Euang. August. tract. 122. in Ioann. Chrysostom. homil. 86. & sequentibus. Cyrill. libro 12. capit. 63. & ibi reliqui expositores. Posterior pars huius historiae continet institutionem visibilis Monarchia Ecclesiastica, summumque pontificatum Petro à Christo collatum, sicut fuerat ante promissus. De quare, quæ gratissima est, & propter quam præcipue Ioannes scriptis hanc apparitionem, his temporibus latissimè contra hereticos disputatum est, & in materia de fide nonnulla à nobis tradita sunt, quæ si Deus opem ruerit, aliquando in lucem emitentur. Addit vero obiter Ioannes in hac apparitione, prædictissime Christum Petro mortem eius, & de ipso vero Ioanne aliquid ambiguum & subobscurum prædixisse: vnde orta est questio, an Ioannes mortuus fuerit, quam in fine huius operis tractabilius.

E Dico tertio: octauam apparitionem esse illam, quam in monte Galilæa factam Matth. narrat. Ita docet August. 3. de consensu Euangelist. cap. 25. quem omnes sequuntur. Et coniectura esse potest: quia alia apparitiones, de quibus dicemus in sequenti conclusione, factæ sunt in Iudæa, sed præcedens apparitione facta est in Galilæa, ergo & hæc ibidem est facta: ergo credendum est, contigisse antequam discipuli in Iudæam redirent. Euenit ergo proxime post superiore apparitionem ad mare Tyberiadis factam. Narrat porro Matthæus hanc apparitionem factam esse coram undecim discipulis: non vero dicit, illos

Greg.
D. Thom.
Chrysost.
Cyr. Alex.

Octaua
Christi re-
surgens
apparitio
facta.

August.

fuisse solos, quin potius credibile est magnum discipulorum numerum illuc confluxisse, ut inferius annotabimus. Et potest sumi coniectura ex illis verbis, quidam autem dubia fuerant, non est autem verisimile, aliquem ex Apostolis iam dubitasse: in multitudine autem discipulorum non est mirum, aliquos fuisse in fide imperfectos. March. vero vnde此 specialiter memin, ut significaret illos esse principes Ecclesiæ, & ad illos specialiter direxisse Christum illa verba: *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes, &c.*

Dubium.

Ambros.

Responso.

1. Cor. 15.
Hieronym.

Chrysost.

A tius prædicauerat, & maiora miracula fecerat, eundem, inquam, esse, qui resurrexerat: & qui in eadem regione eis apparebat, in qua plurimum cum ipso conuersati fuerant. Quarta, quia fortasse intellexit Christus, hoc futurum grauius Apostolis, qui maiori ex parte Galilæi erant. Præter has vero causas aſſignari solent alia mystica: vt etiam tetigit D. Thom. ex August. lib. 3. de consensu Euangelistarum. Galilæa enim latine *transmigratio* dicitur, illa vero Galilæa dicitur *Galilea genium* Math. 4. & Isaia 9. Significatum ergo est in hac apparitione, Christum prius Iudeis prædicatum, illis non creditibus, transiſum fuisse ad gentes, vt Paul. dixit Act. 12, & significauerat Isaia cap. 9, vbi facta mentio Galilea genitum subdit, *Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucem magnam, & habitantibus in regione umbra mortis lux orta est ei.* Quæ verba licet ad literam intelligantur de ipsa regione Galilæa (vt significat Mathew cap. 4.) tamen in mysterio etiam continent conuersionem gentium, ut Sancti interpretantur. Deinde significatum est, Christum per resurrectionem suam transmigrasse, seu translatum fuisse ab statu possibili ad immortalem, & gloriosum. Significatum item tunc fore nobis perfecte manifestandum, quando simili modo immutati, seu translati fuerimus. Tandem ex dictis concluditur, alienum esse à traditione Sanctorum sententiam quorundam recentiorum, qui dicunt, hanc apparitionem non fuisse factam in regione Galilæa: sed in quodam loco, qui est in vertice mortis Oliueti, qui nunc Galilæa vocatur. Quamuis enim non negem, reperiri huiusmodi locum, & ita appellari (sicut referunt viri fide digni, qui loca illa peragrarunt) tamen in Euangeliō nunquam sumitur Galilæa in hac significatio, neque cum aliquo fundamento affirmari id potest.

Dico quarto, nonam apparitionem fuisse illam, quam Marcus narrat cap. vlt. quando *recumbentibus vnde in discipulu apparuit illus Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, &c.* Decimam verò ex iis, quæ in Euangeliō scripta sunt, fuisse illam, quæ facta est in die ascensionis, quando *videntibus discipulis eleuatus est, Luc. vltimo, & Actorum 1.* Hæc est sententia Aug. dicto lib. 2. cap. 25. Et quod attinet ad apparitionem, quam narrat Marcus, certum est fuisse distinctam ab illa quam dicit Mathew factam esse in Galilæa, quamvis Tatianus & Ammonius in harmoniis Euangeliorum illas confundant. Ceterum quod sint distinctæ, colligi potest. Nam illa facta est in monte, hæc videtur facta esse in domo aliqua, & fortasse in cenaculo, ut colligitur ex verbis illis. *Recumbentibus vnde in discipulu: & inferius idem colligemus ex illis Luca, Eduxit eos foras.* Item illa facta est in Galilæa: hæc vero (vt probabilius creditur) in Iudea. Nam facta est proxime ante ascensionem. Vnde etiam non videtur dubium, quin hæc fuerit post omnes, de quibus haſtenus diximus, & proxime ante ascensionem. Vnde Marcus initio huius narrationis, dicit. *Nouissime recumbentibus, &c.* & statim post illam concludit. *Et Dominus quidem Iesus postquam loquutus est eis, assuppos est in celum.* Et ita expoununt Gregor. homil. 29. in Euang. & Beda lib. 4. in Marcum, qui dicit, hanc apparitionem factam esse quadragesimo à resurrectione die. Quocirca hi duo Patres in hoc videntur ab August. differre: quia non distinguunt has duas apparitiones: sed hanc, quam Marcus narrat, significant fuisse ultimam, quæ facta est ipso die ascensionis. Quod magis placet non nullis recentioribus: sed ex ultimo, nec descendendum esse à sententia Augustini, neque eos Patres inter se dissentire. Et D. Thom. quidem hoc loco ita eos conciliat. Apparitionem, quam narrat Marcus, fuisse ultimam, quæ facta est in terra, & ideo appellari nouissimam: postea vero in ascensione vistum esse Christum non in terra, sed in aere, & in nube. Ad quod

D. Thom.
August.
Math. 4.
Isaia 9.
Act. 12.
Isaia 9.
Math. 4.

Mari. vlt.

Luc. 24.
Act. 1.
August.

Tatian.
Ammonius.

Marc. 16.
Greg. Pat.
Beda.

D. Thom.

quod amplius explicandum addere possumus, finita apparitione (quam narrat Marcus) factum esse, quod narrat Lucas, *Eduxit autem eos foras in Bethaniam.* Nam cum precedens apparito facta fuerit in coenaculo (vt supra ex verbis Marci ostendimus) ut discipuli viderent Christum ascendentem, necesse fuit foras educi. Neque oportet intelligere ita Christum eos eduxisse, ut visibiliter eos fuerit comitatus in itinere, neque enim credibile est, tantam multitudinem discipulorum simul fuisse profectam: sed diuissim, aut diuersis viis, ad vitandum populi rumorem. Ergo non oportebat Christum eos visibiliter comitari. Nisi quis fortasse pie meditetur, Christum *una* cum Virgine, & aliquibus Apostolis visibiliter incelsisse, quod nobis nihil obstat; quia nihil minus sequens apparito, prout facta est vniuerso certui discipulorum, numerari potest, ut distincta: praeſertim cum nouo, & inuicito modo fuerit facta. Dicitur ergo Christus eduxisse foras discipulos, eo quod iuferit eos exire, & omnes contuocare in eum locum, a quo erat in cœlum ascensurus. Illic ergo iterum ab omnibus discipulis visus est, vel in terra, vel in aere (vt Diuus Thomas vult) prope terram. Verisimile enim est, prius fuisse aliquantulum a terra eleuatum, ut ab omnibus commodissime videri posset, atque ita aliquo breui tempore fuisse cum eis, & (vt ait Lucas) *etenim manibus benedixisse eis*, ac tandem ab eis recessisse.

Vltimo addendum est præter has apparitiones

quas Euangeliæ narrant, sapientis illis quadraginta diebus Christum apparuisse. Hoc colligitur primo ex Act. i. illis verbis. *Quibus & probuit seipsum viuum post passionem suam; in multis argumentis per dies quadraginta apparet ei.*

Secundo ex Paulo i. ad Corinth. 15. vbi loquitur in hac verba, *Vt us est Cepha;* (de hac apparitione iam diximus) & post hoc vndeum: de hac

etiam diximus, posse esse eandem cum ea, quæ facta est præſente Thoma. Dominica in octaua Resurrectionis, ut bene exponit D. Thom. i. Corinth. 15. Ad-

uertendum tamen est, Græca habere hoc loco duodecim, & ita legeret Chrysostomum, & Theophylac-

tum, & Eusebium ad Marinum, apud Anasta-

sium Nicenum, quæſione 90. in scripturam. Vnde

Graci interpretates varie exponunt. Primo Chrysostomus homilia 38. ait loqui Paulum de aliqua ap-

paritione facta omnibus Apostolis post ascensionem, & electionem Matthiæ. Nam infra etiam lo-

quitur de apparitione sibi facta, quam conflat, fuisse post ascensionem, & alia, quas ibi numerat, incer-

tum est, quando factæ sint. Secundo alij dixerunt,

sermonem esse de predicta apparitione diei octauæ, & ibi affuisse Matthiam, & numeratum esse à

Paulo, quia iam tunc, cum Paulus scripsit, erat unus ex duodecim. Tertio ait Iansenius illud nomen,

duodecim, non esse positum propter numerum per-

sonarum: sed ad significandum collegium Apostoli-

cum, & ita vtitur hoc loco ad confirmandam simili-

lem expositionem alterius loci Ioann. 20. quam su-

pra tractauimus. Et Augustinus libro tertio de con-

ſensu Euangeliistarum cap. 25. quænus fateatur, va-

riæ esse huius loci lectiones: magis tamen indicat le-

gendum esse, duodecim, & interalias explicationes in-

ſinuat hanc tertiam illis verbis. *Sicut sacram illum nu-*

merum etiam in vndeum stare voluerit, quia duodenarius

in eis numerus ita mysticus erat, ut non posset locum Iude,

niſi alius, id est, Marias, ad conseruandum Sacramentum

eiudem numeri subrogari. Ex quibus verbis colligi

potest, aliquid maius esse fundamentum, ut nomen

duodecim retentum sit ad significandum collegium

Apostolicum deficiente Iude, quam nomen vnde-

im, ad significandum reliquos Apostolos deficien-

te Thoma, scilicet, propter mysterium, & quia prius

viuente Christo fortasse eo nomine appellabantur.

Quarto tandem addit, ibidem August. non oportet

hunc locum intelligere de duodecim Apostolis,

A sed de aliquibus duodecim discipulis, quicunque il- li fuerint. Et potest hoc fieri verisimile, quia flatim dicit Paulus, deinde apparuisse Christum omnibus Apostolis. Quod si hoc verum est, consequenter di- cendum est, hanc apparitionem esse distinctam ab ijs, quæ in Euangeliō narrantur. Melius tamen est retinere vulgatam latinam editionem, quā sequuntur Ambroſius, Hieronymus, Anſelmuſ, Diuus Thom- mas & alij, & ex Græciis ita etiam legit Theodore- Hieron. Ambr. Hieron. Anſel. Thom. Theod.

Qua lectione ſuppoſita recte exponitur hic lo- cus de apparitione facta octauo die Paſcha, ut diximus. Quamuis Anſelmuſ, & nonnulli alij exponant per ſynecdochem, de quinta apparitione facta in die paſchatis: quod non ita placet, ut ſuperius di- cendum est.

Addit præterea Apoſtolus deinde viſus iſi plus quam quingentū fratribus ſimil. De quo Hieronymus q. ad Hieron. Hediābim, probabile exiſtāt hanc apparitionem factam esse in Galilæa: an vero fit diſtincta ab ijs, quæ narrantur in Euangeliō, vel eadem cum illa, quæ facta ſunt in monte Galilæe (quam Mat. narrat) incertum est.

Dicit præterea Paulus, Deinde viſus eſt Iacobuſ. Hæc Iacobuſ apparition noua eſt, & diſtincta ab omnibus ſupra phaſi poſt re- tractatis. Nominando enim Iacobuſ, ſatiſ ſignificat iureſtioſionem illi ſingulariter factam eſt, vt omnes interpretes Chriſtus exponunt, quietiam hoc intelligent de Iacobuſ Al- aparet. phaſi, ſeu fratre Domini. De quo ad Galat. 1. ait Apo- 1. Cor. 15. ſtoliſ. Alium Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobuſ Gai. 1. & 2. fratrem Domini: & cap. 2. hunc Iacobuſ numerat in- ter tres columnas Ecclesiæ cum Petro, & Ioanne. Quando autem hæc apparition facta fit, quidam exiſtāt, factam eſt ipſo die reſurrectionis ſummo Hieronymuſ deo, propter historiam, quam refert Hieronymus de ſcriptoribus Ecclesiasticis ex quodam Euangeliō Hebræorum, ſcilicet: hunc Iacobuſ in nocte eonæ voluiffe non confeſtūrū panem: donec videret Chriſtum reſurgentem à mortuis, & ideo Chriſtum ei apparuisse, ac dixisse, Fratremi, comedē panem tuum quia reſurrexit filius hominiſ à dormientibus. Nam, ſi hæc eſt vera hitoria, necesse eſt, dicere citiſſime illi apparuisse, ne tanto tempore ieſumus perfeueraret. Sed Diuus Thomas ſuper Paulum propter hanc cauſam non admittit hanc historiam, & Auguſtinuſ 3. de Consenſu Euang. cap. 25. hanc apparitionem eſt fa- factam poſtaлиas, quarum Paulus prius fecerat men- tionem.

Ad hæc ait Paulus. Deinde Apoſtolis omnibus, hæc eſt poſtūt apparition illa, quā Marcus refert, factam eſt recumbentibus vndeum diſcipulis. Tandem dicit: *Nousiſime autem omnium tanquam abortiuo viſus eſt mihi.* Hæc iam non pertinet ad proprias appa- ritiones reſurrectionis: ſed ad eas, quæ facta ſunt poſt ascensionem, de quibus poſtea dicendum.

Vltimo circa hanc conſolucionem eſt aduerten- dum. Ignatium in epist. ad Polycar. & ad Symmiren- Ignat. de fide ita loqui. *Ego vero & poſt reſurrectionem in carne eum vidi.* Quæ verba nunq̄ defiderantur in epiſtol. ad Polycarp. ea vero ex eadem Epifola refert Hieron. de ſcripto. Eccles. in Ignat., in epifola au- tem ad Smyrnens. habentur in hunc modum. *Ego vero non modo in carne ipſum cognosco ex natuſtate, & cruciſtione eius: ſed & poſt reſurrectionem ſcio eum in carne nufſe, & credo etiam nunc eſſe:* & eodem modo refe- runtur Euseb. libro tertio, capite trigesimo, a- Euseb. lias trigesimo ſexto. Ex quibus verbis non colligi- tur aliqua ſenſibilis apparition Ignatii facta: ſi autem priori modo legantur illa verba, prout à Hieronimo referuntur, dicere poſſet aliquis, Ignatium vidisse Chriſtum cum aliis diſcipulis in aliqua appa- ritione earum quæ ab Euangeliis narrantur: quia fortasse tunc fetosolymis, vel in Galilæa inuen- tus eſt inter diſcipulis. Sed hoc admitti non poſteſt, ſi vera ſunt epifole Ignatij ad B. Virginem, & ad Io- annem. Nam ex eis colligitur, Ignatium prædica- tions

tionē Ioannis Euangelistæ ad fidem fuisse conuertum. Vnde necesse est, hanc visionem Ignatij, si vere fuit sensibilis, post ascensionem Domini fuisse: hoc tamen, nec sufficiens habet fundamentum, nec coheret cum verbis supra citatis, in quibus distinguitur sermo de tempore resurrectionis, & post ascensionem. Quo circa de hac apparitione nihil est certi, neque de aliis, præter eas, quas adduximus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.

306.
3. d. 21 q. 2.
art 3. & 4.
Et op. 3. cap.
24. & op.
60 cap. 22.
eo 4.
lib. 1. de fid.
cap. 5. non
manaratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinet a fine
26. in Enag.
in prim. illius

D quantum sic proceditur. Videtur, quod Christus veritatem resurrectionis non debuerit augmētis declarare. Dicit enim Ambrosius: Tolle argumenta vbi fides queritur: sed circa resurrectionem Christi queritur fides.

2. Præterea. Gregorius dicit. Fides non habet meritum, vbi humanaratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinet a fine meritum fidei evanescere. Ergo ad eum non pertinebat;

2. in Enag.

3. Præterea. Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundum illud Iohann. 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiam habeant. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humana beatitudini impedimentum præstari, dicitur enim Iohann. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Ergo videtur, quod Christus non debuerit per aliqua argumenta resurrectionem suam manifestare.

Sed contra est, quod dicitur Act. 1. quod apparuerit discipulis Christus per dies quadragesima in multis argumentis, loquens de regno Dei.

Respondo dicendum, quod argumentum dicitur dupli-
ter. Quandoque dicitur argumentum quæcumq; ratio rei du-
In Retho, ad bia faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum, Aliquid sensibile signum, quod inducitur ad aliquid veritatis 14. a. me. in manifestationem, sicut etiam Aris, in libris suis aliquando utitur nomine argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta, quia talis probatio argumentum in a proceſſu ex aliquibus principiis, quæ si non essent notæ discipulis, nihil per ea eis manifestari potest: quia ex ignotis non potest aliquid fieri notum. Si autem eis essent nota, non transcedenter rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis aſtrahenda, qua rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere affungi: vt diciatur in principio posteriorum. Probauit autem eis resurrectionem suam per autoritatem Sacra Scriptura (quæ est fidei fundatum) cum dixit. Oportet impleri omnia, quæ scripta sunt in Lege, & in Psalmis, & Prophetis de me, vt habetur Iohannes ultimo. Si autem accipiatur secundo modo argumentum, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarare, D in quantum per quedam evidencia signa, se vere resurrexi ostendit. Vnde in Graco, vbi nos habemus: In multis argumentis, loco argumenti, ponitur testimoniū, quod est signum evidens ad probandum. Quæ quidem signa resurrectionis Christus ostendit discipulis propter duo. Primo quidem, quia non erant corda eorum disposita ad hoc quod de fæcili fidem resurrectionis acciperent, vnde ipse dicit eis Iohannes 1. Oſtulti & tardii corde ad credendum. Et Marc. ultimo, exprobrauit illis incredulitatem eorum, & duritiam cordis. Secundo, vt per huiusmodi signa eis ostendat, efficaciam eorum testimonium redderetur, secundum illud Iohannes 1. Quod vidimus, & audiūmus, & manus nostra contractauerunt, hoc testamur.

Art. V.

Ad primum ergo dicendum, quod Ambrosius ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inutila sunt ad ea, quæ sunt fidei ostendenda: sicut ostensum est.

Ad secundum dicendum, quod meritum fidei est ex hoc In corpore, hoc, quod hoc mandato Dei credit, quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id, quod credendum proponitur, & talis estratio demonstrativa. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam.

Ad tertium dicendum, quod (sicut dictum est) meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter ex luditur, nisi homo nollet credere, nisi ea quæ videt sed quo aliquis ea, quæ non videt credat per aliqua signa visa, non totaliter fidem evanescat, nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictum est. Quia vidisti me, credidisti, aliud videt, & aliud credit; vidit vulnera, & credit Deum. Est autem perfectior fidei, qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vnde ad arguendum defectum fidem in quibusdam, Dominus dicit Iohannes quartus. Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quod illi, qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo, etiam signa non visa, sint beati per compensationem ad illos, qui non credunt nisi talis videant.

COMMENTARIUS.

Cum D. Thomas in superioribus articulis declarasset, oportuisse Christum non resurgere manifeste coram discipulis: sed postea manifestari aliquibus, quorum testimonio in aliorum notitiam deueniret: in hoc articulo & sequenti explicat, hoc fuisse, & conuenienti, & sufficienti modo à Christo Domino perfectum. Porro in præsentia tamen, vt illum conuenienter modum explicet, sicutul declarat verba illa Actorum 1. Præbuit seipsum viuum post passionem suum in multis argumentis. Quorum sensus est, Christum multis argumentis ostendisse suis discipulis se esse viuum, atque adeo surrexisse. Vt autem D. Thomas explicet, quid nomine argumentorum, ibi intelligitur, distinguit significatio illius vocis. Interdum enim quæcumque ratio rei dubia faciens fidem dicitur argumentum: & hoc modo non sumitur (inquit) in predictis verbis: quia ille non fuisse contingens modus ostendendi resurrectionem. Nati res supernaturales non possunt hoc modo ratione ostendti: sed divina autoritate, qua Christus est vius, tam scripturis utendo, quam in memoriam retinocant suam promissionem, ac predictionem Lucæ vigesimoquarto. Hoc sunt verbas quæ loquuntur Iohannes ad vos, cum adhuc esset vobis: & ibidem, o fratres, & tardi corde ad credendum in Iesu, quæ loquuntur sunt Prophetæ. Eadem autoritate vbi sunt Angeli, quando annuntiariunt resurrectionem illis verbis. Surrexit si, ut dixit: & illis, Praedecet vos in Galileam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis: & aperius apud Lucam. Recordamini, quæliter loquutus est vobis, cum adhuc in Galilea esset. Alio modo (inquit D. Thom.) dicitur argumentum, quodcumque signum sensibile, quo aliqua res ostenditur, & hoc modo, dicit, sumi in predicto loco Act. quod teat colligitur ex nomine Graco τιμητος, quod propriè significat, signum rei, non quæcumque sed certum, ac verum. Idemque colligi potest à sufficiēti enumeratione. Et præterea quia veritas rei facta secundum realem existentiam, noti potest argumentis ostendi ex natura rei sumptis: sed ex effectibus, ac signis ostendi debet. Vnde tandem concludit Diversus Thomas hunc modum suile conuenientem duplicitatione, scilicet, & propter tarditatem: ac in dispositionem discipulorum, & vt eorum testimoniorum efficacius redderetur, vt enim constat ex materia de Fide: quāmvis sensibilia experimen- ia alia